

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

« ____ » _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Удосконалення фінансового управління формування та використання
оборотних активів підприємства**

**Виконала: студентка
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та
страхування»
зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
Королькова Т.В.**

Керівник: доц. Бровко Л.І.

Дніпро – 2021

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентці

Корольковій Тетяні Вікторівні

- 1. Тема дипломної роботи** “Удосконалення фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства”
- 2. Керівник роботи** Бровко Лариса Іванівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ДДАЕУ від «30» листопада 2020 р. №2997.
- 3. Строк подання студентом роботи** – 15 лютого 2021 р.
- 4. Вихідні дані до роботи:** інструктивні матеріали щодо фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства, річні фінансові звіти ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.
- 5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Концептуальні засади фінансового управління оборотними активами підприємства 2. Фінансове управління оборотними активами ТОВ «Агро-Овен» 3. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами підприємств.
- 6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень).** 1. Переваги та недоліки оборотних активів. 2. Схема кругообігу оборотних активів. 3. Функції управління оборотними активами. 4. Методи управління оборотними активами у практиці зарубіжних та вітчизняних підприємств. 5. Система управління оборотними активами аграрного підприємства. 6. Специфічні особливості управління оборотними активами в аграрному виробництві. 7. Динаміка коефіцієнта спеціалізації ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 рр. 8. Динаміка коефіцієнта оборотності запасів ТОВ «Агро-Овен» за досліджуваний період 2015-2019 роки. 9. Динаміка власного оборотного капіталу ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки. 10. Динаміка рентабельності власного капіталу ТОВ «Агро-Овен» на протязі 2015-2019 років. 11. Динаміка вартості необоротних активів та оборотних активів в структурі майна ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки. 12. Динаміка оборотності оборотних активів ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки. 13. Основні проблеми підприємства. 14. Етапи формування політики фінансування оборотних активів.

15. Напрями управління оборотними активами підприємства. 16. Схема логічна програмно-цільового управління активами оборотними підприємства. 17. Категорії поняття «збалансована система показників». 18. «Дерево цілей» підприємства методом забезпечення необхідних умов.

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

8. Дата видачі завдання 10 березня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства	Квітень 2020 р.	
2	Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства	Червень 2020 р.	
3	Оптимізація джерел фінансування оборотних активів на підприємстві	Вересень 2020 р.	
4	Удосконалення механізму управління оборотними активами підприємства	Листопад 2020	
5	Висновки і пропозиції	Грудень 2020 р.	
i	Оформлення дипломної роботи	Січень 2021 р.	

Студент _____
(підпис)

Королькова Т.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Бровко Л.І.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства	10
1.2. Формування системи управління оборотними активами підприємства	17
1.3. Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві	25
Висновки до розділу 1.	32
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ «АГРО ОВЕН»	34
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства	34
2.2. Аналіз джерел фінансування оборотних активів підприємства	41
2.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства	49
Висновки до розділу 2.	55
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ	58
3.1. Оптимізація джерел фінансування оборотних активів на підприємстві	58
3.2. Удосконалення механізму управління оборотними активами підприємства	66
3.3. Оцінка удосконалення управління оборотними активами підприємства	72
Висновки до розділу 3.	78
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	90

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства».

Магістерська робота: 96 ст., 20 рис., 14 табл., 5 додатків, 76 літературних джерел.

Об'єктом дослідження виступає процес вивчення фінансового управління формування та використання активів оборотних підприємства..

Мета дипломної роботи базується на розробці теоретичних, практичних і методологічних тверджень та рекомендацій щодо особливостей удосконалення фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних та методологічних основ удосконалення фінансового управління формування та використання активів оборотних підприємства.

Оптимальний склад джерел фінансування передбачає залучення довгострокового кредиту на суму 960249,55 тис. грн. Нове залучення позикового капіталу буде доцільним, оскільки збільшить рентабельність власного капіталу, тобто ефект фінансового важеля збільшиться з 29,68 до 49,37

АНОТАЦІЯ

АКТИВИ, ПІДПРИЄМСТВО, ОБОРОТНІ АКТИВИ, УПРАВЛІННЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ, ФІНАНСУВАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ.

АННОТАЦИЯ

АКТИВЫ, ПРЕДПРИЯТИЕ, ОБОРОТНЫЕ АКТИВЫ, УПРАВЛЕНИЕ, ОПТИМИЗАЦИЯ, ФИНАНСИРОВАНИЕ, ИСПОЛЬЗОВАНИЕ.

SUMMARY

ASSETS, ENTERPRISE, CURRENT ASSETS, MANAGEMENT, OPTIMIZATION, FINANCING, USE.

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах нестабільної економічної обстановки, внаслідок економічної кризи Україна переживає значні труднощі, що характеризуються спадом продуктивності і неплатоспроможністю. У зв'язку з цим, перед керівництвом підприємств гостро встає питання ефективного управління підприємством для збереження його конкурентоспроможності та стійкості фінансового становища. Значна частина всіх активів підприємства сформована оборотним капіталом, що забезпечує стале функціонування господарської діяльності підприємства. Тому ефективне управління оборотним капіталом є одним з найбільш важливих аспектів фінансової політики підприємства, так як виконує функції забезпечення безперервності процесів постачання, виробництва та збуту, а також відіграє важливу роль в забезпеченні ринкової стійкості та економічної безпеки підприємства. Рішення з управління оборотним капіталом можуть істотно вплинути на ліквідність та рентабельність активів, ефективність і конкурентоспроможність самого підприємства. Неефективне управління оборотними коштами, тягне за собою обмеженість в обігових коштах в наслідок чого сповільнюється оборотність, знижується ліквідність і платоспроможність, скорочується прибуток, що в цілому створює загрозу фінансовій стійкості підприємства. Таким чином, для того щоб ефективно управляти оборотним капіталом необхідно забезпечити організацію необхідним обсягом оборотних активів, оптимізувати джерела їх покриття, а також визначити необхідне між ними співвідношення для безперебійної роботи підприємства в процесі своєї діяльності.

Дослідженням ключових аспектів фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства, а також пошуком шляхів його удосконалення займалися вітчизняні та зарубіжні вчені. Вагомий внесок стосовно дослідження зазначеної проблематики зробили наступні науковці: Баранова В.Г., Бровко Л. І., Демченко Т.А., Канцедал Н. Ю., Кодацький В.П.,

Кушнір Т. В., Нечаева І. А., Онисько С. М., Попиченко Д. А., Рилєєв С. В., Філатова З.В., Чобіток В.І., Ящук Д.Л. та ін.

Підсумовуючи вищенаведене варто наголосити на тому, що ключові питання удосконалення фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства є надзвичайно актуальними в сучасних умовах функціонування підприємств та потребують подальших досліджень наукових та обґрунтувань.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломної роботи базується на розробці теоретичних, практичних і методологічних тверджень та рекомендацій щодо особливостей удосконалення фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства. Для того, щоб досягти зазначену мету поставлено та вирішено такі завдання:

- вивчити сутність, класифікацію та джерела формування активів оборотних підприємства;
- розглянути особливості формування системи управління активами оборотними підприємства;
- дослідити підходи теоретико-методичні відносно оцінки дієвості управління активами оборотними на підприємстві;
- здійснити організаційно-економічну характеристика ТОВ «Агро-Овен»;
- проаналізувати джерела фінансування активів оборотних підприємства;
- здійснити оцінку дієвості управління активами оборотними підприємства;
- запропонувати удосконалення механізму управління активами оборотними підприємства;
- здійснити оптимізацію джерел фінансування активів оборотних ТОВ «Агро-Овен».

Об'єктом дослідження виступає процес вивчення фінансового управління формування та використання активів оборотних підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних та методологічних основ удосконалення фінансового управління формування та використання активів оборотних підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методологічна основа даної роботи ґрунтується на матеріалах публікацій, підручників і монографій провідних вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі теорії фінансів, корпоративних фінансів, фінансового менеджменту і аналізу. В ході проведеного дослідження були застосовані аналітичний, логіко-структурний підходи, використовувалися графічні, економіко-математичні та статистичні методи обробки та подання інформації, а також методи фінансового і економічного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів базується на розробці теоретико – методичних засад та концептуальних підходів відносно удосконалення фінансового управління формування та використання активів оборотних підприємства. В ході дослідження одержані наступні результати наукові:

- визначено, система управління активами оборотними трактується як сукупність відокремлених, проте зв'язаних елементів між собою, котрі здійснюють вплив цілеспрямований на управління об'єкт, за рахунок виконання управління функцій через застосування комплексу методів управління із ціллю забезпечення відповідного рівня стійкості фінансової, ліквідності і платоспроможності підприємства;

- встановлено, що активи оборотні – виступають активами, без яких діяльність підприємства господарська неможлива. Активи оборотні кожного дня використовують: сировини закупівля, матеріалів, запасів інших виробничих, застосування їх у процесі виробничому, покупцям відвантаження продукції готової, виконання розрахунків грошових із контрагентами;

- доведено, що частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки збільшувалась так у 2019 році,

у порівнянні з 2015 роком досліджуваний показник зріс на 55,48%, дана динаміка для підприємства є сприятливою та характеризує частку коштів, котрі були інвестовані у основні засоби підприємства. Коефіцієнт зносу основних засобів вказує на те, на який відсоток за рахунок амортизації профінансовані засоби основні. У ТОВ «Агро-Овен» коефіцієнт зносу засобів основних за весь досліджуваний період зменшувався та у 2019 році в порівнянні з 2015 роком зменшився на 71,35%.

- встановлено, що проаналізувавши детально структуру майна ТОВ «Агро-Овен», питома вага активів необоротних у складі майна за 2019 рік становить 70,4 %, а активів оборотних 29,6%, що свідчить про зміни позитивні і зміцнення стану фінансового суб'єкта господарювання що аналізується. Протягом періоду досліджуваного частка активів оборотних переважала над не оборотними. Перевага частки активів оборотних над необоротних часткою, свідчить про ризиків зменшення компенсації капіталу авансованого і збільшення віддачі його за рахунок прискорення оборотності коштів оборотних;

- доведено, що оскільки критерієм оцінки дієвості використання активів оборотних виступає часу фактор, то застосовуються показники, які відображають по-перше, обороту тривалість в днях або час загальний обороту, по-друге, обороту швидкість. Тривалість обороту активів оборотних у 2019 році склала 161 день і в порівнянні з 2015 роком уповільнилась на 52 дні. Уповільнення активів оборотних оборотності прослідковується і в розрізі видів їх окремих. Такі перевтілення говорять про погіршення дієвості використання активів оборотних підприємства, адже кошти, котрі авансовано ц активи мобільні приймуть знову форму грошову пізніше в порівнянні з 2015 роком.;

- джерел фінансування оптимізація активів оборотних на підприємстві свідчить про те, що із метою забезпечення мінімальної вартості ресурсів фінансових, необхідних для поповнення обсягу активів оборотних нами було розроблено модель варіанту оптимального структури фінансування джерел

капіталу оборотного підприємства у результаті дослідження одержана повна сума поповнення коштів оборотних – 960253,55 тис грн. Оптимальний склад фінансування джерел має на меті залучення кредиту довгострокового на суму 960249,55 тис. грн. Нове залучення позикового капіталу буде доцільним, оскільки збільшить рентабельність власного капіталу тобто ефект фінансового важеля збільшиться з 29,68 до 49,37;

- встановлено, що забезпечення дієвого застосування усіх складових активів оборотних регламентується організацією раціональною роботи на підприємстві відділу фінансового, а також відділів маркетингу, збуту, логістики. Вирішуючи дане завдання, важливо врахувати те, що дієве застосування заборгованості дебіторської, коштів грошових, інвестицій фінансових поточних, запасів ймовірно за умови врахування взаємозв'язку, котрий між ними існує.

Практичне значення результатів отриманих полягає в тому, що запропоновані заходи та методичні підходи дозволять покращити стан фінансового управління формування та використання оборотних активів ТОВ «Агро-Овен».

Публікації. За результатами дослідження проведеного в фахових наукових виданнях із економіки опубліковано 1 наукову працю, загальним обсягом 0,5 друкованого аркуша.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства.

Питання активів оборотних на сучасному етапі економіки України є дуже актуальним і буде таким і надалі, оскільки все більше компаній стикаються з проблемами неплатоспроможності через падіння гривні, високі кредитні ставки, податковий тягар та незаконні дії сусідніх країн в Україні. Це важливо для діяльності кожної компанії, оскільки немає жодної компанії без оборотних активів.

В ході реалізації діяльності господарської підприємство розпоряджається різними видами майна у матеріальній та нематеріальній формі. За змістом економічним підприємства майно виступає активами. Активи оборотні є такими активами, без котрих діяльність підприємства господарська неможлива. Активи оборотні використовуються щодня: сировини закупівля, матеріалів, інших виробничих запасів, використання їх у виробничому процесі, відвантаження готової продукції покупцям, здійснення касових розрахунків з підрядниками. Важливість ефективного формування та використання оборотних активів важко переоцінити. Відсутність оборотних активів може паралізувати компанію або погіршити її стан фінансовий, а перевищення буде свідчити, що активів частина компанії не використовується в процесі виробництва та вони не приносять вигоди економічної, створюючи витрати на залучення їх.

Кожен дослідник тлумачить сутність поняття активи оборотні на свій розсуд, виокремлюючи класифікації різноманітні і підходи стосовно розуміння і формування моделей аналізу, а також керування активами оборотними.

Досліджуватимемо детальніше тлумачення сутності поняття активи

оборотні, відповідно до Національного положення (стандарту) обліку бухгалтерського 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: «оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [37].

У працях своїх Шелудько В. М. тлумачить активи оборотних, як: «активи, що обслуговують господарський процес підприємства і забезпечують його неперервність» [73, с. 112].

Професор Власова Н. О. пояснює значення активів оборотних, як: «сукупність матеріальних і грошових цінностей, що обслуговують поточний господарський процес підприємства, які перебувають у постійному кругообігу й у повному обсязі переносять свою вартість на товари (роботи, послуги), що реалізують, протягом одного операційного циклу, з метою одержання економічної вигоди (прибутку)» [17, с. 85].

Дослідник Базилінська О. Я. під поняттям активи оборотні розуміє: «активи, що за умови нормальної господарської діяльності підприємства змінюють свою матеріально-речову форму за відносно короткий строк (менше року)» [3, с. 16].

Професор Лігоненко Л. О. пояснює активи оборотні, як: «сукупність економічних ресурсів підприємства, що перебувають у постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму впродовж одного операційного циклу (одного року) та в повному обсязі переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції» [34].

У своїх працях наукових доктор економічних наук. Слав'юк Р. А. наголошує на тому, що: «оборотні активи підприємства – це ресурси, які належать підприємству і які, напевно, буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу» [59, с. 301].

Нашкерська Г. В. під активами оборотними зазначає: «грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу з

метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції» [38, с. 215].

Ковальов В. В. наголошує, що: «оборотні активи – це активи, що споживають у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу, що перевищує 12 місяців через специфіку технологічного виробництва, і тому такі, що повністю переносять свою вартість на виготовлену продукції» [26, с. 57].

Професор І. О. Бланк до активів оборотних відносить: «сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживають у процесі одного виробничо-комерційного циклу» [7].

Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В зазначають, що: «найважливішою складовою забезпечення функціонування підприємства є оборотні активи, бо вони є основою рушійною силою діяльності підприємства. Оборотні засоби постійно знаходяться у русі, здійснюють кругообіг, переходячи з грошових засобів у виробничі запаси, з виробничих запасів - у незавершене виробництво, з незавершеного виробництва - у готову продукцію, з готової продукції - у кошти в розрахунках, з коштів у розрахунках - у грошові засоби. Тому головним є вирішення проблеми організації діяльності підприємства у частині оборотних активів. Необхідно зазначити на тому, що у разі нестачі необхідного обсягу активів у певний час, може спровокувати до втрат можливостей виконувати свої зобов'язання у повній мірі» [12, с. 18].

Активи оборотні як категорія матеріальна - це сукупність матеріальних активів і коштів грошових, котрі участь беруть у створенні продукту, повністю споживаються в процесі виробництва та повністю свою вартість передають виробничому продукту протягом операційного циклу або 12 місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо). Оборотні активи як вартісна категорія - це величина, що висувається в кругообіг оборотних та оборотних коштів для забезпечення

безперервності процесу виробництва та обігу.

Таке тлумачення дає розуміння основної та найпоширенішої класифікації активів оборотних. Таким чином, аналізуючи наведене вище визначення активів оборотних, ми можемо сформулювати таке трактування: активи оборотні - сукупність матеріальних активів і коштів грошових, що перебувають у обігу постійному з метою забезпечення безперервності процесу виробничого і ліквідності підприємства, зміни його матеріальних цінностей форму протягом одного робочого циклу.

Оборотні активи, як і будь-який інший актив, мають свої переваги та недоліки, які є ключовими факторами, які слід враховувати при їх створенні, використанні та управлінні. На рисунку 1.1. наведено переваги та недоліки оборотних активів.

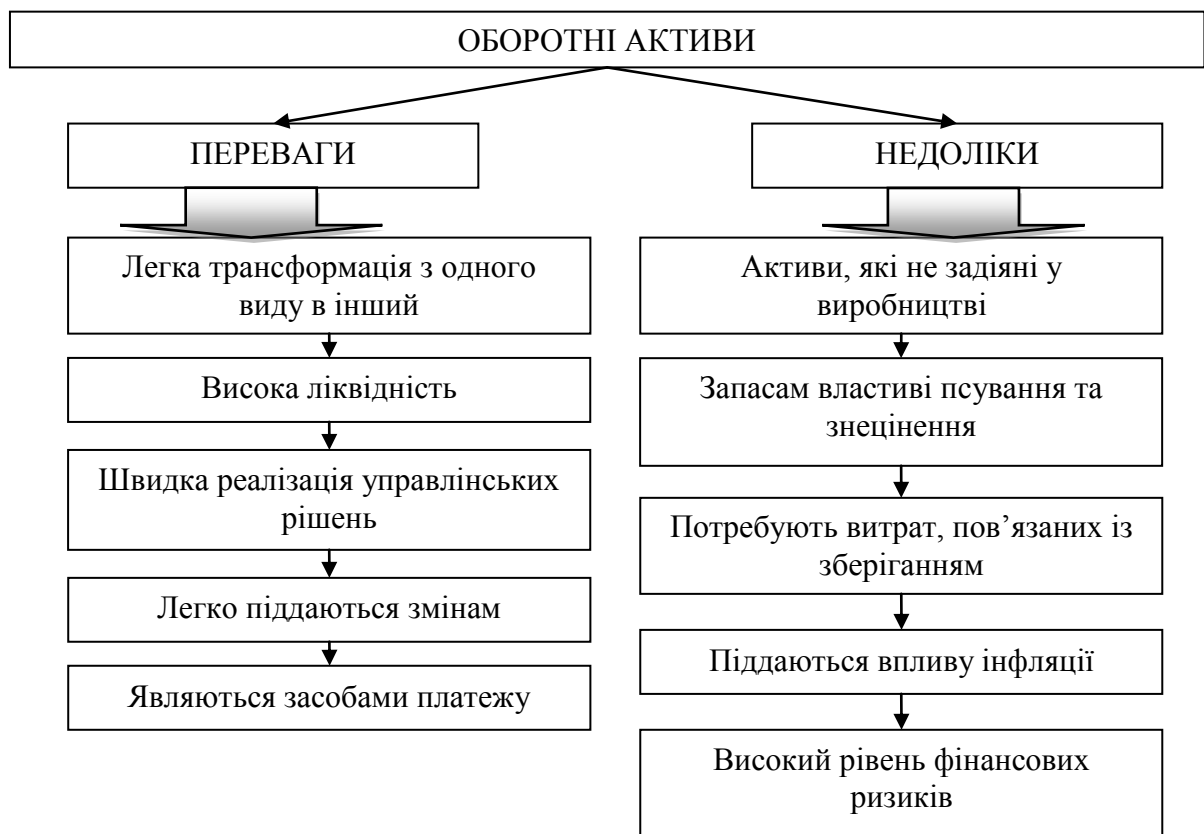

Рис. 1.1. Переваги та недоліки оборотних активів.

Згідно з визначенням оборотних активів, їх можна класифікувати на кілька груп за певними класифікаційними критеріями. В даний час не існує

єдиної класифікації оборотних активів або їх складових. Тому корисно буде розглянути існуючі та запропонувати нові класифікаційні ознаки. Подібно до концепції оборотних активів, кожен учений виділяє певні підходи до класифікації, класифікаційні ознаки та групи оборотних активів. Розглянемо види активів оборотних, які виділяють вчені сучасні.

Ярошевич Н. Б. класифікує активи оборотні підприємства у відповідності до ознак трьох: «1. Залежно від їхньої участі в кругообігу коштів: – оборотні виробничі фонди; – фонди обігу. 2. За методами планування, принципами організації та регулювання: – нормовані; – ненормовані. 3. За джерелами формування: – власні та прирівняні до власних; – залучені; – інші» [75, с. 105].

З урахуванням позицій менеджменту фінансового професор І. О. Бланк виділяє: «класифікацію оборотних активів за такими ознаками:

1. За характером фінансових джерел формування: – валові оборотні активи; – чисті оборотні активи; – власні оборотні активи.

2. За видами: – запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; – запаси готової продукції; – дебіторська заборгованість; – грошові активи; – інші види оборотних активів.

3. За характером участі в операційному процесі: – оборотні активи, які обслуговують виробничий цикл підприємства; – оборотні активи, що обслуговують фінансовий цикл підприємства.

4. За періодом функціонування: – постійна частина оборотних активів – змінна частина оборотних активів» [8, с. 387].

В залежності від галузі а також виду діяльності підприємства різні матимуть потреби різні у активах оборотних, насамперед запасах, та структурі цих активів.

Баранова В.Г. наголошує: «у процесі господарської діяльності можна виділити такі групи оборотних активів, які матимуть суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства:

– виробничі запаси;

- грошові кошти;
- дебіторська заборгованість» [4, с. 33].

Всі складові частини активів оборотних пов'язані між собою та виступають частинами складовими процесу виробничого, котрий не можливий в умовах відсутності однієї із них. На рисунку 1.2. зобразимо схематично зазначене.

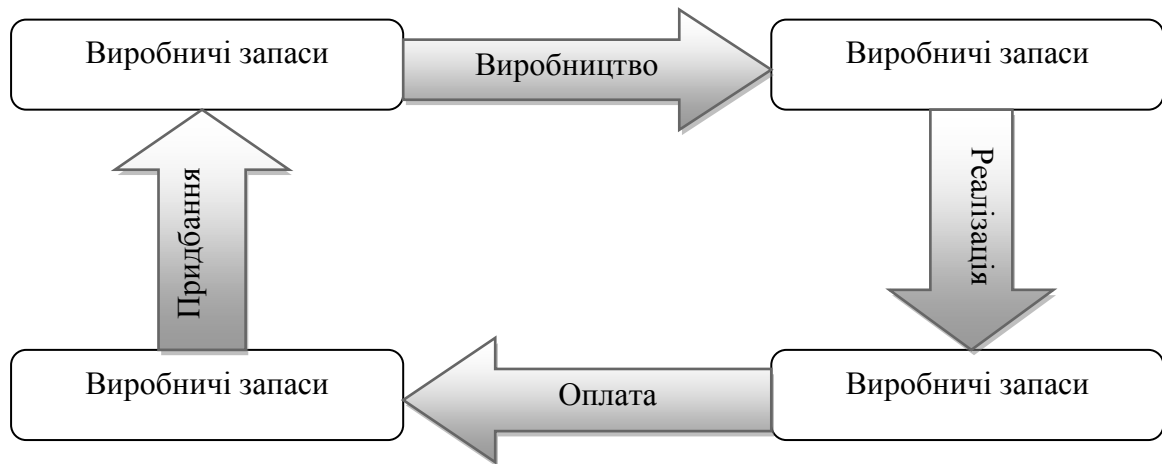

Рис.1.2. Схема кругообігу оборотних активів.

Як видно з наведеної схеми, процес виробничий, частиною якого є активи оборотні, ускладнюється відсутністю однієї з груп активів оборотних або стає взагалі неможливим. При відсутності достатніх запасів можуть відбуватися простий, зриви у виробництві, вимирання товарних ліній. Зате значне збільшення суми дебіторської заборгованості призводить до зменшення готівки в обігу, що не дозволяє підприємству залучати свою потребу в товарно-матеріальних запасах без залучення оборотних коштів із зовнішніх джерел.

Активи оборотні розподіляються на нормовані та ненормовані. Нормовані складаються з запасів товарно-матеріальних цінностей, включаючи незавершене будівництво, готову продукцію тощо. Це гроші, необхідні для створення мінімального запасу запасів та забезпечення безперервності виробничого процесу та збуту. Вони складаються з виробничих запасів (сировини, палива, упаковки, малоцінних та

швидкозношуваних предметів, запасних частин для ремонту), незавершеного виробництва, майбутніх витрат та готової продукції. Не нормовані активи оборотні - це основна частина оборотних активів підприємства.

В свою чергу Брушко Г.В. зазначає: «елементи оборотних активів, які покликані обслуговувати реалізацію продукції, не нормуються. До ненормованих оборотних активів відносяться:

- грошові кошти на рахунках у банку й у касі підприємства;
- дебіторська заборгованість – тимчасове відволікання засобів з обороту одного підприємства з розпорядження іншого. Частка дебіторської заборгованості в складі ненормованих оборотних засобів невелика, однак з метою подальшого зміцнення господарсько-фінансової дисципліни задачею кожного підприємства є всіляке його скорочення;

- засоби в розрахунках, не пов'язані безпосередньо з виробничою діяльністю, тобто в розрахунках. Незважаючи на те що у процесі відтворення оборотні активи належать сфері безпосереднього виробництва й обігу, за джерелами формування вони діляться на власні і позичені (залучені)» [13].

Власні потрібні з метою потреб задоволення підприємства у запасах, напівфабрикатах для використання власного, в залишках продукції готової, виробництві незавершеному, а також у коштах на витрати майбутні. Здійснюються банківські позики для задоволення потреб тимчасових, а також кошти, які тимчасово перебувають в обігу підприємств до завершення розрахунків з бюджетом державним, сировини постачальниками, комплектуючих та кредиторами іншими.

Носов П.Л. наголошує на тому, що: «власні оборотні активи поповнюються здебільшого за рахунок прибутку. Власні оборотні активи покликані забезпечувати утворення постійних мінімальних виробничих запасів (сировини, матеріалів, палива і т.д.), заділів незавершеного виробництва, вкладень у витрати майбутніх періодів і залишків готової продукції, необхідних для нормальної і безперебійної роботи підприємства. Загальна сума цих мінімальних запасів складає норматив власних оборотних

активів, що визначається або уточнюється щорічно при розробці фінансового плану» [40, с. 44].

1.2 Формування системи управління оборотними активами підприємства.

Керування активами оборотними – є надзвичайно складним процесом, що ототожнюється наступними завданнями: нарощення обігу активів оборотних; формування обсягу достатнього капіталу оборотного, котрий використовується у процесі операційному; покращення дієвості структури активів оборотних; нарощення ліквідності, конкурентоспроможності і платоспроможності підприємства.

Канцедал Н.Ю. наголошує, що: «під системою управління оборотними активами підприємства необхідно усвідомлювати сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства» [25, с. 104].

Отже, ми вважаємо, що управлінську систему активами оборотними доцільно трактувати як систему точно направлених в узгоджених взаємозв'язків між об'єктом і суб'єктом управління за рахунок реалізації управління функцій та використання методів сформованих, засобів, механізмів та фінансово-економічних аналізу інструментів, вивчення, перетворення поєднаних між собою розподільчих процесів, генерування, застосування, контролювання активів оборотних та джерел їх фінансування за об'ємом, структурою і складом в умовах врахування внутрішніх і зовнішніх проблем і з метою покращення рівня стійкості фінансової.

Об'єктом керування в різний час в співвідношенні різному виступають товарні запаси в формування процесі, продажу та зберігання, кредити,

залишки грошові, заборгованість дебіторська, а також відносини економічні. В ході розвитку ринку фінансового і подальшій стабілізації економіки з'являється можливість використовувати раціонально вільні тимчасово кошти грошові підприємства, насамперед: їх інвестування в інструменти прибуткові ринку фінансового. Суб'єктами керування активами оборотними на підприємствах є збори загальні засновників, правління, фінансові та комерційні підрозділи, а також персонал підприємництва суб'єктів, що реалізують та використовують методи специфічні впливу цілеспрямованого на активи оборотні.

Брушко Г.В. зазначає, що: «управління оборотними активами, включає стратегію і тактику управління. Стратегія – це загальний напрямок і спосіб використання засобів для досягнення поставленої мети. Стратегія, встановлюючи певні правила й обмеження, дозволяє сконцентрувати зусилля на тих рішеннях, що не суперечать обраному напрямку управлінської діяльності. Тактика управління – це конкретні прийоми і методи досягнення поставленої мети у певній ситуації та у певний момент часу. Завдання тактики управління – вибір найбільш оптимального рішення і способів його втілення в ситуації, яка склалася» [13].

На думку Попиченко Д.А.: «Важливе значення в управлінні оборотними активами відіграють їхні етапи та функції. Управління оборотними активами підприємства в сучасних умовах господарювання здійснюється за такими етапами:

- 1) аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді;
- 2) вибір політики формування оборотних активів підприємства;
- 3) оптимізація об'єму оборотних активів;
- 4) оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів;
- 5) забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів;
- 6) забезпечення рентабельності оборотних активів підприємства» [51, с. 88].

Ключові функції управління активами оборотними представлені на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Функції управління активами оборотними.

Виконання процесу управління активами оборотними поєднано із функціями і принципами, реалізація котрих забезпечить виконання мети поставленої та завдань.

Принципи управління активами оборотними представлені в додатку А.

В практичній діяльності зарубіжних і вітчизняних підприємств використовують різні методики керування активами оборотними підприємства (рисунок 1.4).

Метод коефіцієнтний є методом, котрий допомагає розрахувати показники, що описують стан капіталу оборотного, і стан джерел формування капіталу оборотного і дієвість його використання на вітчизняних підприємствах.

Методи нормування, котрі використані бути можуть тільки для фондів

виробничих оборотних, продукції готової на складі, а також продукції відвантаженої, на яку документи розрахункові не здані в банк. Нормування активів оборотних підприємств – це розрахунок необхідності в коштах оборотних, що залежить від факторів різних: організації виробництва процесу, умов постачання цінностей товарно-матеріальних і реалізації умов продукції готової.

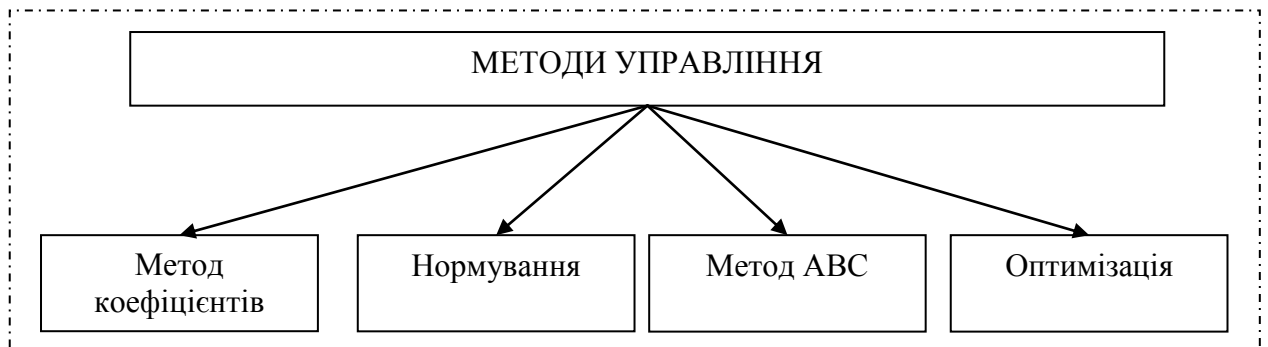

Рис. 1.4 Методи управління активами оборотними в практиці зарубіжних та підприємств вітчизняних.

Ящук Д.Л. стверджує, що: «метод АВС – метод, згідно з яким усю номенклатуру запасів, що використовують на виробництві, залежно від їхньої цінності, поділяють на 3 категорії. Група А – запаси, які є найціннішими з погляду їхньої вартості, але використовуються у незначних кількостях; група В – запаси із середньою вартістю і середньою кількістю їх використання у виробничому процесі; група С – різноманітний асортимент запасів, які одночасно є незначними з погляду їхньої вартості у грошовому вираженні. АВС-аналіз незалежно від сфери його застосування (виробничі підприємства, торгові оптові або роздрібні підприємства) проводиться у такій послідовності:

1. Вибір об'єкта аналізу. Можлива деталізація напрямів аналізу за каналами збуту, ринкових сегментах.
2. Визначення параметра, за яким буде проводитися аналіз об'єкта.
3. Складання рейтингового списку об'єктів за зниженням значущості параметра (угорі розташовуються товари, що приносять найбільшу частку

обороту; внизу списку – ті, що приносять найменшу).

4. Визначення груп А, В і С. З метою оптимізації запасів на практиці поряд із цим методом використовують метод XYZ, який поділяє сировину (матеріали) на 3 класи, залежно від рівномірності їхнього споживання у виробництві. XYZ-аналіз проводиться у такій послідовності: 1. Визначення об'єкта аналізу: клієнт, постачальник, товарна група, номенклатурна одиниця тощо. 2. Визначення параметра, за яким буде проводитися аналіз об'єкта. 3. Визначення періоду та кількості періодів, за якими буде проводитися аналіз: тиждень, декада, місяць, квартал, півріччя, рік.

У класичному варіанті XYZ-аналізу при оптимізації асортименту товарів до категорії X відносять товари, що характеризуються стабільною величиною продажів, незначними коливаннями в їхньому продажі і високою точністю прогнозу. Значення коефіцієнта варіації знаходиться в інтервалі від 0 до 10%. Категорія Y – товари, що характеризуються деякими коливаннями потреби в них (наприклад, сезонними) і середніми можливостями їхнього прогнозування. Значення коефіцієнта варіації – від 10 до 25%. Категорія Z – товари, реалізація (продаж) яких нерегулярний і погано передбачуваний, точність прогнозування невисока. Значення коефіцієнта варіації – понад 25%» [76].

Дослідимо ключові етапи розробки системи керування активами оборотними підприємства.

Філатова З.В., Ротанова А.Г. вважають, що: « I. Аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді: 1) динаміка, темп зростання і приросту, порівняння обсягів; 2) динаміка структури основних видів оборотних активів; 3) тривалість і структура основних видів оборотних активів; 4) рентабельність та інтегральний показник ранжування; 5) склад основних джерел фінансування.

II. Визначення принципів підходів щодо формування оборотних активів: – консервативний підхід; – помірний підхід; – агресивний підхід.

III. Оптимізація обсягу оборотних активів: 1) визначення раціональної

структури оборотних активів; 2) оптимізація обсягу окремих видів оборотних активів; 3) розрахунок розміру оборотних активів.

IV. Оптимізація постійної та змінної частин оборотних активів: 1) графік середньої сезонної хвилі; 2) коефіцієнти мінімального і максимального рівнів; 3) сума постійної частини оборотних активів; 4) максимальна та середня сума змінної частини.

V. Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів: визначення частини оборотних активів у формі коштів, високо- і середньоліквідних активів.

VI. Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів: забезпечення своєчасного використання тимчасово вільного залишку грошових активів.

VII. Забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їх використання: мінімізація ризику втрат, особливо в інфляційних умовах.

VIII. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів: – підсистема управління запасами ТМЦ; – підсистема управління дебіторською заборгованістю та формування кредитної політики; – підсистема управління грошовими активами» [63, с. 193-195].

Процес утворення дієвої системи керування активами оборотними аграрних підприємств реалізується шляхом виконання цілей визначених, котрі наведені на рисунку 1.5.

Чухно І.С. доводить, що «виділяють зовнішні (опосередкованого впливу) і внутрішні (безпосереднього впливу) чинники, що впливають на управління оборотними активами вітчизняних підприємств. До зовнішніх належать: конкурентне середовище, ступінь розвитку фінансового ринку, законодавча база регулювання, нецінові детермінанти попиту, відносини з контрагентами, до внутрішніх – виробнича технологія підприємства, облікова політика підприємства, кваліфікація фінансових менеджерів, організаційна структура підприємства, стратегічні цілі підприємства» [72, с. 63].

Рис. 1.5. Система управління оборотними активами аграрного підприємства.

Грунтуючись на аналізі сутності економічної складової кожної активів оборотних і врахування досвіду зарубіжного та вітчизняного пропонуються такі напрями управління активами оборотними підприємств вітчизняних:

- керування коштами грошовими і фінансовими поточними;
- керування потоками грошовими;
- керування запасами;
- керування заборгованістю дебіторською;
- керування грошових коштів та фінансовими поточними.

Ми вважаємо, що для реалізації дієвого керування активами оборотними підприємства важливо виконувати наступні заходи:

1) оптимізувати суму готівки шляхом постійного контролю за сумою оборотних активів у грошовій формі, в абсолютно ліквідній формі, а також шляхом підтримки відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які можна швидко перетворити на грошові кошти, що дозволяє підтримувати платоспроможність підприємства на належному рівні;

2) оптимізувати структуру та склад активів оборотних за рахунок

прискорення активів оборотних оборотності в комплексі і окремих елементів їх;

3) проводити оптимізацію товарів за рахунок зменшення виробництва товарів із рентабельністю низькою і нарощувати товарів випуск, котрі мають рентабельність позитивну і хороший попиту рівень;

4) оптимізувати підприємства запаси за рахунок оцінювання потреби загальної у сировинних ресурсах на період плановий, періодичного уточнення партії оптимальної замовлення сировини, безперервного контролю умов запасів зберігання;

5) оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом моніторингу стану розрахунків з боржниками, оцінки платоспроможності та ділової репутації боржників, страхування ризиків тощо;

6) зменшити тривалість фінансового циклу за рахунок прискорення обороту запасів та дебіторської заборгованості та некритичного уповільнення обороту кредиторської заборгованості перед постачальниками або підрядниками;

7) підвищення прибутковості підприємства за рахунок своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, ми наголошуємо, що процес управління активами підприємства відіграє важливу роль на підприємстві, оскільки саме від ефективних управлінських рішень щодо активів підприємства залежить подальша фінансова діяльність, конкурентоспроможність, платоспроможність підприємство. Обґрунтовані теоретичні аспекти характеристик управління оборотними активами підприємств будуть використані в подальших дослідженнях. Водночас одним із найважливіших факторів стабілізації економіки є раціональне використання оборотних активів на вітчизняних підприємствах, вдосконалення їх використання з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів.

1.3. Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві.

Для підприємств активи оборотні виступають пріоритетною категорією економічною, котра прослідковується у поясненні її сутності, трактуванні їх потреби реальної з метою забезпечення процесу безперервного виробництва за умов відтворення розширеного і дієвості їх застосування як у сфері виробництва, так і у обігу сфері. Активи оборотні виступають елементами важливими механізму господарського, адже дієвість виробництва господарювання суб'єктів галузі аграрної багато в чому залежні від правильного і обґрунтованого науково їх управління.

Чобіток В.І. стверджує, що: «підвищення ефективності управління оборотними активами нерозривно пов'язане зі специфічними економічними відносинами, що склалися в аграрній галузі, особливостями колообігу, що притаманні аграрному виробництву, з дотриманням загальних принципів і закономірностей ринкової економіки» [71].

На думку Слободянюк О.В.: «практика управління оборотними активами, як свідчать результати дослідження, поки що не звільнилася від методологічних прийомів, що застосовувалися при планово-адміністративній економіці, не повною мірою відповідає ринковим умовам, потребує відмови від застарілих форм і методів, які перешкоджають підвищенню ефективності аграрного виробництва. Недостатнє врахування сучасної системи економічних зв'язків і відносин щодо управління оборотними активами, їх функціонування в ринкових умовах унеможливорює підвищення ефективності аграрного виробництва, призводить до порушення принципів самоокупності та самофінансування» [60, с. 74].

В арсеналі економіки існує ряд методів вдосконалення форм і методів управління оборотними активами. Серед них важливим методом є визначення ефективності їх використання. У цьому напрямку проводились дослідження як під час планування та адміністративної системи управління, так і в умовах ринкової економіки. Зокрема, результати дослідження.

Проведені Колотухою С. дослідження, доводять те, що: «основним

критерієм оцінки ефективності оборотних активів є їх мінімізація до розміру, здатного забезпечити безперервність процесу виробництва суб'єктів господарювання» [29, с. 40].

Через специфічні особливості оборотних активів вони впливають на ефективність виробничого процесу дwoяко. З одного боку, деякі з них використовуються в процесі виробництва, безпосередньо впливаючи на формування собівартості, а з іншого - певна їх кількість постійно знаходиться у вигляді запасів для забезпечення безперервності виробничого процесу. Для виробництва аграрного управління активами оборотними має ряд особливостей специфічних, які істотно впливають на дієвість їх використання, рисунок 1.6.

Рис. 1.6. Специфічні особливості управління оборотними активами в аграрному виробництві.

Захарченко В.І. зазначає: «з метою визначення забезпеченості та ефективності використання оборотних активів важливою передумовою є застосування показників, які б детально та об'єктивно характеризували ці процеси. За ринкових умов суб'єкти господарювання національної економіки в цілому і аграріїв зокрема ефективність оборотних активів визначають за допомогою показників, які були рекомендовані нормативними документами часів планово-адміністративної системи, зокрема: коефіцієнта оборотності; коефіцієнта завантаження; тривалості одного обороту. Розраховані показники дають об'єктивну характеристику розміру суми оборотних активів, необхідних суб'єкту господарювання для здійснення безперервного процесу виробництва, тривалості повного їх колообігу від моменту придбання товарів, робіт і послуг до виходу готової продукції, тобто проходження оборотних активів через усі стадії коло обігу» [23, с. 67].

За твердженням Подольської В.О.: «коефіцієнт оборотності оборотних активів ($K_{об}$) свідчить про кількість оборотів, які можуть здійснити оборотні активи за певний період. Чим більше оборотів здійснено оборотними активами, тим ефективніше їх використання. Основним показником є коефіцієнт оборотності, а інші, зокрема коефіцієнт завантаження та тривалість одного обороту, є похідними від нього. Коефіцієнт оборотності обчислюється шляхом ділення річної грошової виручки (ЧВ) до середньорічних балансових залишків оборотних активів (Соб.) [48, с. 320]. Цей показник визначається за формулою:

$$K_{об} = \frac{ЧВ}{Соб} \quad (1.1)$$

де: $K_{об}$ – оборотності коефіцієнт; ЧВ – продукція реалізована; Соб. – залишки середньорічні засобів оборотних.

На думку Орлова В.К.: «практика застосування цього коефіцієнта свідчить, що висхідною базою для обчислення показників ефективності використання оборотних активів є річний оборот та їх середньорічна вартість. Слід відзначити, що середньорічна вартість оборотних активів

обчислюється за єдиною методикою, тобто із застосуванням середньохронологічних величин» [45, с. 143].

Надалі, при навчанні річного обороту, пропонуються методичні рекомендації щодо єдиного підходу до створення цього показника для підприємств у всіх секторах економіки в цілому та для сільськогосподарських товаровиробників, в результаті річний товарообіг обчислюється шляхом виявлення вірусів від продаж продукції, робіт та послуг. Протест довів невдачу такого єдиного підходу, особливо для аграрного бізнесу. Цей підхід до визначення річного обороту при розрахунку ефективності використання оборотних активів зазнав критики.

Демченко Т.А. звертав увагу на: «неправомірності такого методичного підходу при визначенні розміру річного обороту для аграріїв унаслідок специфічних особливостей аграрного виробництва, яке суттєво відрізняється від промислового. Методика визначення ефективності оборотних активів, яка успішно застосовувана у багатьох галузях промисловості, не повною мірою придатна для суб'єктів господарювання аграрної галузі внаслідок специфічних особливостей аграрного виробництва, зокрема значного розміру внутрігосподарського обороту та інших галузевих особливостей» [18, с. 71].

Спіфанова І.Ю. та Джеджула В.В. стверджують, що: «основною специфічною особливістю аграрного виробництва є те, що певна частина оборотних активів не проходить грошово-розрахункову стадію і надходить у новий виробничий цикл або у сферу основного виробництва у вигляді запасів насіння, кормів та молодняку тварин, або у сферу функціонування основних засобів для поповнення поголів'я худоби основного стада. Унаслідок цього до методики визначення ефективності функціонування оборотних активів, підґрунтям якої стали підходи, що застосовуються в промисловості, були внесені відповідні корективи. Зміни торкнулися, головним чином, визначення величини річного обороту. При визначенні показників ефективності використання оборотних активів було рекомендовано до річної грошової виручки від реалізації продукції додавати вартість молодняку тварин, переведеного в основне стадо за вирахуванням вартості вибракуваних тварин з основного стада на відгодівлю» [22, с. 69].

В результаті вищенаведеного рекомендовано при обчисленні показників дієвості застосування активів оборотних річний оборот визначати за формулою наступною:

$$\text{ЧВ} = P + M_{\text{м.п.}} - T_{\text{о.с.}} \quad (1.2)$$

де P – вартість продукції реалізованої, робіт і послуг;

M т.п. – вартість переведеного в стадо основне молодняку тварин;

T о.с. – тварин вартість стада основного, переведеного на нагул та відгодівлю.

Поддєрьогін А.М. стверджує, що: «ефективне управління фінансами підприємства є можливим лише за планування всіх фінансових ресурсів. Фінансове планування тісно пов'язане з плануванням виробничо-господарської діяльності. Отже, ефективне управління оборотними кошти є можливим тільки на основі всебічного аналізу й планування всіх фінансових ресурсів, тобто потенційних й актуальних джерел фінансування формування та поповнення обігових коштів. Причини ефективного управління оборотними активами на підприємстві такі:

- 1) значна частина активів на підприємстві належить оборотним коштам;
- 2) збільшення доходів та зменшення дефіциту грошових коштів є результатом управління оборотними коштами;
- 3) питання оборотних коштів вирішуються безперервно; інвестована сума в систему оборотних активів здатна до щоденних активних змін, тому вона повністю контролюється для результативного використання грошових коштів;
- 4) для максимізації норм прибутку та мінімізації комерційних ризиків має управління оборотними активами» [47, с. 213].

На думку Буряк П.Ю.: «систематизація аналізу оборотних коштів під час організації та управління здійснюється за такими ознаками:

- 1) функціональна роль в процесі виробництва є розподілом оборотних коштів на оборотні виробничі фонди та фонди обігу;

2) з позицій організації та управління передбачається їх розподіл на нормовані та ненормовані оборотні кошти;

3) за джерелами поповнення та формування виділяється власний та позиковий оборотний капітал;

4) за ступенем ліквідності розрізняються повільно реалізовані, швидко реалізовані та абсолютно ліквідні оборотні кошти;

5) за матеріально-речовинного змісту виділяються запаси (матеріали, готова продукція, товари), дебіторська заборгованість (кошти в розрахунках), грошові кошти» [67, с. 345].

Цал-Цалко С.Ю. зазначає, що: «Нормування – один з фундаментальних принципів організації оборотних коштів та управління ними. Цей принцип виявляє економічно обґрунтовану сукупність власних та оборотних коштів, в результаті чого забезпечуються фінансові положення для розвитку та підтримки виробничо-торгових процесів. Основним принципом ефективного управління оборотними активами вважають їх використання за спрямованим призначенням. Це пов'язане з найбільш ліквідною частиною оборотних активів. Зміни відбуваються різними методами, а саме шляхом вилучення авансованих оборотних коштів з господарського обігу, випадкових втрат, тривалого замороження грошових коштів у дебіторську заборгованість, здійснення виплат банківських відсотків за позиками та кредитами, які є завищеними» [68, с. 112].

Також одним з найважливіших принципів використання оборотних коштів є досягнення високого рівня ефективності їх використання, забезпечення базового збереження та збільшення швидкості їх обороту. Зрештою, цей принцип реалізується шляхом систематичного, постійного моніторингу збереження та ефективності використання оборотних коштів.

На думку Шепелевич В.В.: «в основі організації управління оборотними коштами мають лежати ключові принципи управління:

– управління оборотними коштами неможливе без відповідної координації роботи підприємства з оновленими зовнішніми фінансовими чинниками;

– поліпшення управління оборотними коштами

– це процес безперервний, що зумовлено постійними змінами в зовнішніх умовах підприємства та систематичними коливаннями показників ефективності використання оборотних коштів, на які впливають розроблена стратегія розвитку та менеджмент підприємства;

– управління оборотними коштами відноситься до управління операційними та фінансовими ризиками, що не лише дає привід для використання механізмів ризик-менеджменту під час управління оборотними засобами, але й змушує пам'ятати про співвідношення «більший дохід – більший ризик» під час вибору варіантів рішень [74, с. 74].

Недостатня кількість оборотних коштів, неефективне використання, темпи падіння обороту впливають насамперед на рівень фінансової стійкості підприємства. Тут найбільше значення має не абсолютна величина оборотних коштів, а їх відносний розмір. Зокрема, співвідношення їх обсягу до обсягу короткострокових зобов'язань, тобто короткострокових позик та позик та кредиторської заборгованості, є фінансово критичним. Для ефективного управління оборотними коштами компанії розробляють власну політику управління оборотними коштами, яка має значну частку у фінансовій стратегії компанії, яка полягає в організації основного складу та обсягу оборотних коштів підприємства, а також вдосконаленні структури джерел фінансування.

За твердженням Попова О.І.: «основні етапи політики управління оборотними засобами такі:

- 1) здійснення аналізу оборотних коштів підприємства за попередній період;
- 2) формулювання різних підходів до організації оборотних коштів підприємства;
- 3) формування обсягу оборотних коштів;
- 4) покращення співвідношення постійної та змінної частин оборотних коштів;
- 5) покриття необхідної ліквідності оборотних коштів;
- 6) забезпечення підвищення рентабельності оборотних коштів;
- 7) планування мінімізації втрат оборотних коштів у процесі їх

використання;

8) формування принципів фінансування окремих видів оборотних коштів;

9) формування оптимальної структури джерел фінансування оборотних коштів» [52, с. 49].

Тому основним завданням управління оборотним капіталом є оцінка руху змін за короткостроковими зобов'язаннями та їх аналіз. Оборотні активи мають важливе значення для поліпшення харчових потреб при створенні певних елементів оборотних активів, розмір забезпечення повинен відповідати обсягу фінансово-господарської діяльності, збільшувати прибуток та зменшувати виплати при прийнятному рівні ризику.

Оптимальне використання коштів оборотних дає можливість підвищити стійкість фінансову і платоспроможність підприємства. Значна увага приділяється причинам дієвого керування активами оборотними і ключовим принципам їх організації, які включають нормування, цільове використання та досягнення високого рівня ефективності, що забезпечують основне збереження оборотних активів підприємства.

Висновки до розділу 1.

1. Активи оборотні - це ті активи, без яких діяльність господарська підприємства неможлива. Активи оборотні застосовуються щодня: закупівля сировини, матеріалів, інших виробничих запасів, використання їх у виробничому процесі, відвантаження готової продукції покупцям, здійснення касових розрахунків з підрядниками. Важливість ефективного формування та використання оборотних активів важко переоцінити.

2. Всі складові активів оборотних взаємопов'язані і є складовими процесу виробничого, що неможливо за відсутності одного з них.

3. У рамках системи поточної керування активами важливо розуміти сукупність окремих, але взаємопов'язаних елементів, що забезпечують вплив цілеспрямований на управління об'єкт, за рахунок реалізації функцій управління через використання набору методів управління для забезпечення

належної стійкості фінансової, підприємства платоспроможності та ліквідності.

4. Виокремлюють зовнішні (вплив непрямий) і внутрішні (вплив прямий) фактори, що впливають на керування активами оборотними. До зовнішніх належать: середовище конкурентне, ступінь розвитку ринку фінансового, законодавча база керування, нецінові попиту детермінанти, відносини із підрядниками, внутрішньо - виробнича підприємства технологія, політика облікова підприємства, кваліфікація менеджерів фінансових, організаційна підприємства структура, стратегічні цілі підприємства.

5. Процес керування активами підприємства посідає важливе місце у діяльності підприємства, адже саме від прийняття дієвих рішень управлінських відносно активів підприємства залежить фінансова подальша діяльність, конкурентоспроможність, платоспроможність підприємства.

6. Нормування - один з основоположних принципів використання коштів оборотних і керування. Цей принцип виявляє економічно обгрунтовану сукупність коштів власних і оборотних, в результаті чого передбачаються резерви фінансові для розвитку і підтримки виробничих і процесів торгових. Ключовим принципом дієвого керування оборотними активами виступає застосування їх за призначенням. Це пов'язано із найбільш ліквідною частиною активів оборотних.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТОВ «АГРО ОВЕН»

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства.

ТОВ «Агро-Овен» виступає самостійною юридичною особою, котра веде господарську діяльність із 1998 року. Підприємство має баланс, розрахунковий і інші рахунки в банківських установах, печатку із власною назвою, фірмові бланки, штамп, і інші реквізити.

Основною метою здійснення діяльності господарської підприємства виступає отримання прибутку за рахунок реалізації фінансово-господарської та іншої діяльності у визначеному порядку, а також за умов, окреслених діючим законодавством і статутом.

ТОВ «Агро-Овен» є лідером серед виробників продуктів якісних свинини, яловичини, м'яса бройлерів, картоплі в Дніпропетровській області і Україні, а також є одним із перших підприємств в сільськогосподарському бізнесі: із лютого 1998 року значний колектив підприємства виконує роботу на землі, в тваринницькій галузі, птахівництві, а також на власних підприємствах переробних.

Інтенсифікація виробництва, впровадження у всі галузі передових європейських технологій, забезпечення стратегії постійного розвитку, дозволяють ТОВ «Агро-Овен» зберегти лідируючі позиції у виробництві сільського господарства в регіоні і Україні.

Земля в виробництві аграрному застосовується в першу чергу як ключовий ресурс виробництва (засіб та предмет праці) і виступає просторовою базою розміщення виробництва сільськогосподарського.

Здійснення аналізу структури земельних угідь є надзвичайно важливою складовою організаційно-економічної характеристики підприємства. Результати аналізу складу та структури земельних угідь ТОВ «Агро-Овен» представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз складу і структури земельних угідь ТОВ «Агро-Овен»

Показник	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2019 р. у % до 2015 р.
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа	5476	100	12442	100	8122	100	7687	100	7567	100	138,18
Площа ріллі	5476	100	12036	96,7	7868	96,9	7467	97,1	7351	97,1	134,24
Рівень розораності землі, %	99,9	х	96,7	х	96,9	х	97,1	х	97,1	х	-2,8
Приходить ся на 1 робітника : -с-г угідь	3,6	х	9,9	х	3,9	х	4,0	х	4,1	х	0,5
- ріллі	3,6	х	9,6	х	3,7	х	3,9	х	4,0	х	0,4

Описуючи результати аналізу таблиці 2.1 вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що за досліджуваний період (2015-2019 р.р.) загальна площа земельна ТОВ «Агро-Овен» мала незначні коливання, в 2019 році, в порівнянні із 2015 роком з'явилася динаміка до збільшення. Так показник, що аналізується зріс на 38,2%, дана динаміка говорить про те, що відбувається збільшення виробничих потужностей підприємства. Відносно показника розораності землі зауважимо, що рівень розораності землі в ТОВ «Агро-Овен» перебуває на високому рівні. У 2019 році % розораності землі сягнув позначки 97,1 %, така динаміка говорить про те, що ТОВ «Агро-Овен» максимально займає угіддя земельні з метою вирощування продукції сільськогосподарської.

Поддерьогін А.М. зазначає: «товарна продукція характеризує обсяг виробництва повністю завершеної і належної до продажу продукції. Відрізняється від валової тим, що до неї не включаються залишки незавершеного виробництва й внутрішньогосподарський оборот» [47, с. 125].

Склад та структура товарної продукції ТОВ «Агро-Овен» проаналізована в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Склад та структура товарної продукції в ТОВ «Агро-Овен»

Вид продукції	2015 р.		2016р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Пшениця озима	18756	6,13	19888	6,2	7459,2	5,0	29393,4	2,3	38118,3	2,7
Кукурудза на зерно	18126	5,93	19372	6,1	19260	12,9	32797,9	2,5	20340,6	1,5
Просо	295,9	0,10	328,9	0,1	-	0,0	234,8	0,0	719,4	0,1
Картопля	98752	32,28	99910	31,3	16630	11,1	48278	3,7	61346,4	4,4
Соняшник	61256	20,02	65187	20,4	56111	37,5	43473,6	3,4	47603,2	3,4
Овочі відкритого ґрунту	29,3	0,01	34,1	0,0	-	0,0	7823	0,6	18327,4	1,3
Інша продукція рослинництва	2365	0,77	2445	0,8	2513,6	1,7	-	0,0	1779,5	0,1
Всього по рослинництву	199580	65,2	207164	64,9	101974	68,2	162001	12,6	188234,8	13,4
Свині	39546	12,9	41598	13,0	4873	3,3	148314	11,5	9847,4	0,7
ВРХ	29845	9,8	3875	1,2	3704	2,5	4912	0,4	8631	0,6
Птиця	34567	11,3	38544	12,1	-	0,0	933259	72,4	1137878	81,2
Вівці	-	0,0	-	0,0	-	0,0	134,7	0,0	403,5	0,0
Вовна	7,2	0,0	8,9	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0
Яйця курячі	-	0,0	-	0,0	60,5	0,0	40200	3,1	57015,6	4,1
Інша продукція тваринництва	2365,5	0,8	2549,9	0,8	1152,5	0,8	-	0,0	-	0,0
Всього по тваринництву	106331	34,8	86576	27,1	9790	6,5	1126820	87,4	1213776	86,6
Реалізація іншої продукції, робіт, послуг	-	0,0	25515	8,0	37711	25,2	-	0,0	-	0,0
Всього по підприємству	305911	100	319254	100	149475	100	1288820	100	1402011	100

Аналізуючи таблицю 2.2. варто звернути увагу на те, що найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції займає тваринництво в 2019 році в порівнянні з 2015 роком даний показник збільшився на 1107445 тис. грн. Досліджуючи питому вагу продукції тваринництва, варто зазначити, що на протязі всього досліджуваного періоду спостерігається динаміка збільшення

вартості продукції товарної. Така зміна говорить про те, що спеціалізація підприємства спрямована на виробництво продукції тваринництва. Продукція рослинництва на протязі 2015-2019 років має тенденцію до зменшення так у 2015 році її вартість становила 199580 тис. грн., а в 2019 році даний показник досягнув позначки 188234,8 тис. грн. Підсумовуючи зазначимо, що ТОВ «Агро-Овен» є підприємством вузькоспеціалізованим. В рослинництві переважає вирощування соняшника, а в тваринництві переважає вирощування птиці.

Спеціалізація підприємства сільськогосподарського пояснюється зосередженням його діяльності на випуску одного чи декількох видів продукції на підприємстві або в регіоні з ціллю досягнення ефективності найбільшої. Спеціалізація також являє собою форму поділу ринку товарів та послуг між суб'єктами господарюючими.

З метою визначення рівня спеціалізації складений ранжируваний ряд, та розраховано коефіцієнт спеціалізації (табл. 2.3):

$$K = 100 : (\sum PVi (2i - 1)), \quad (2.1)$$

де PVi - вага питома i -го виду продукції товарної у загальному її об'єму;
 i – номер порядковий видів окремих продукції по їх питомій у ряді ранжируваному.

Таблиця 2.3

Ранжируваний ряд ваги питомої окремих видів продукції, %

Рік	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	K
2015	34,0	14,7	10,8	7,5	6,7	5,2	4,0	3,2	0,7	0,4	0,24
2016	65,6	14,6	6,3	4,7	3,5	2,4	1,9	0,5	-	-	0,39
2017	47,7	25,1	8,5	7,1	6,8	3,6	0,6	-	-	-	0,31
2018	47,8	21,4	12,4	6,3	4,2	2,6	2,1	1,3	0,4	0,4	0,28
2019	52,1	19,6	10,9	5,6	3,9	2,6	2,1	2,0	1,0	-	0,29

Значення K до 0,20 свідчить про низький рівень спеціалізації

господарства; 0,21 - 0,40 - середній; 0,41 - 0,60 - високий; 0,61 і більше - для спеціалізації поглибленої на підприємстві. Аналізуючи отримані дані зазначимо що, ТОВ «Агро-Овен» перебуває на середньому рівні спеціалізації.

Динаміку коефіцієнта спеціалізації зобразимо на рис 2.1.

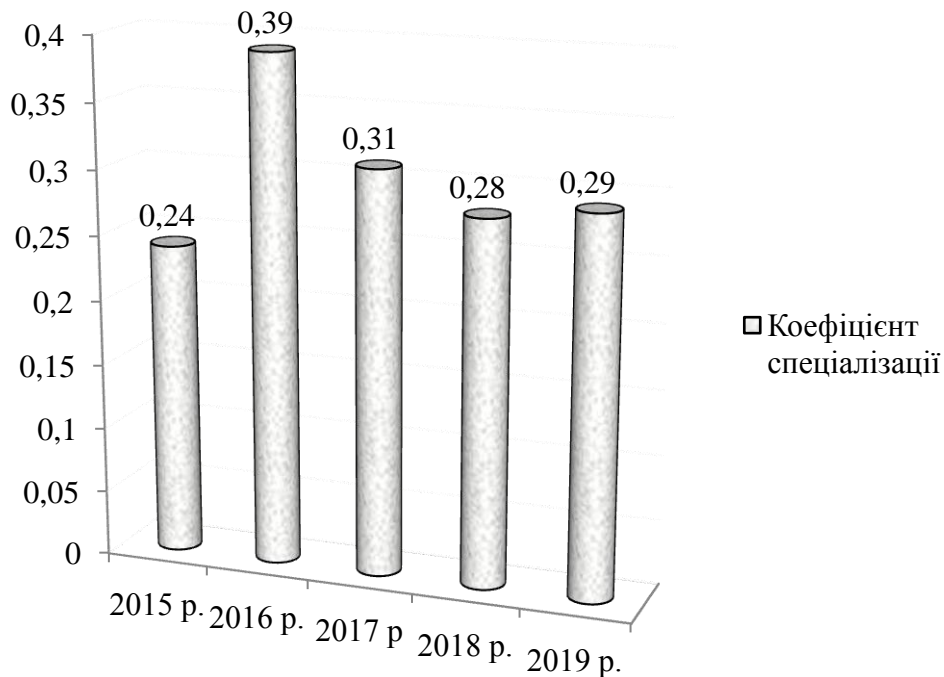

Рис. 2.1 Динаміка коефіцієнта спеціалізації ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 рр.

Аналізуючи рисунок 2.1. звернемо увагу на той факт, що на протязі досліджуваного періоду коефіцієнт спеціалізації найбільшого значення досягав у 2016 році 0,39 і підприємство мало середній рівень спеціалізації. У 2019 році підприємство також залишилось на середньому рівні спеціалізації.

Полякова Н.М. зазначає: «необхідність поглиблення спеціалізації визначається тим, що вона створює умови для більш ефективного використання землі; відкриває можливість для подальшого використання трудових ресурсів; є умовою підвищення ефективності інвестицій, основних засобів, впровадження досягнень науково-технічного прогресу; забезпечує досягнення ефективності виробництва» [50, с. 46].

Динаміку основних і оборотних засобів ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки проаналізуємо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ТОВ «Агро-Овен»

Показник	2015р.	2015р.	2017р.	2018р.	2019 р.	Відношення 2019р. до 2015 р.,%
Середньорічна вартість фондів основних, тис. грн.	263854	267765,5	304827	421614	1187697	450,13
Середньорічна вартість фондів оборотних, тис. грн.	539319,5	699008	842076,5	1001526,5	1027770,5	190,57
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га угідь с.-г., тис. грн.	2120,67	3296,79	3753,10	5484,77	15695,74	740,13
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	172,45	112,18	145,16	217,66	642,35	372,47
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. фондів основних, грн.	823,87	756,81	835,66	588,55	235,91	28,63
Фондомісткість 100 грн. продукції валової, грн.	12,14	13,21	11,97	16,99	42,39	349,23
Вартість фондів оборотних в розрахунку на 100 га угідь с.-г., тис. грн.	9848,79	5618,13	10367,85	13028,83	13582,27	64,55

Проаналізувавши таблицю 2.4 варто зазначити той факт, що на протязі досліджуваного періоду 2015-2019 рр. середньорічна вартість фондів основних перебувала в позитивній динаміці та зросла у 2019 році в порівнянні із 2015 роком на 923843 тис. грн.. Дані зміни відбувалися за рахунок збільшення засобів основних, ТОВ «Агро-Овен» придбали автомобілі, трактори, комбайни та іншу техніку. В порівнянні із 2015 роком у 2019 році середньорічна вартість засобів основних зросла на 350 %. Даний

факт доводить те, що найбільша кількість основних засобів була придбана у 2019 році. Аналіз показників фондозабезпеченості, фондоозброєності та фондомісткості свідчить про те, що із кожним досліджуваним роком мають тенденцію до зростання за рахунок збільшення вартості середньорічної фондів основних. А показник фондовіддачі в розрахунку на 100 грн. фондів основних за досліджуваний період мав від'ємну динаміку.

Ключовими завданнями аналізу ресурсів трудових виступає об'єктивна оцінка використання сили робочої, часу робочого, праці продуктивності; - визначення факторів та вплив кількісний їх на зміну трудових показників; - виявлення резервів більш повного і ефективного використання ресурсів трудових. Аналіз динаміки трудових ресурсів ТОВ «Агро-Овен» наведений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки трудових ресурсів та ефективність їх використання в
ТОВ «Агро-Овен»

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.
Валова продукція в порівняних цінах 2013 р., тис. грн. – всього:	66736	85881	94793	119457	123833	185,56
в т.ч. в рослинництві	43135	71494	85947	45870	68174	158,05
в тваринництві	18030	19038	19181	73587	63066	349,78
Середньорічна кількість працівників, осіб – всього:	1530	2387	2100	1937	1849	120,85
в т.ч. в рослинництві	241	935	221	397	573	237,76
в тваринництві	1289	1452	1879	1540	1276	98,99
Річна продуктивність праці, тис. грн. – всього:	44	36	45	62	67	153,54
в т.ч. в рослинництві	179	76	389	116	119	66,47
в тваринництві	14	13	10	48	49	353,35

Проаналізувавши таблицю 2.5 зазначимо, що в ТОВ «Агро-Овен» середньорічна кількість працівників з 2015 рік по 2019 рік має позитивну

динаміку, в 2019 році в порівнянні з 2015 роком середньорічна кількість працівників збільшилась на 319 чоловік такі зміни зумовлені виробничими потребами господарства. Річна продуктивність праці в 2019 році в порівнянні з 2015 роком збільшилась на 53,54% , це зумовлено збільшенням річного обсягу продукції.

2.2 Аналіз джерел фінансування оборотних активів підприємства.

На думку Романенко М.А.: «сучасний стан аграрних підприємств характеризується рядом складних економічних та фінансових проблем, однією з яких є дефіцит фінансових ресурсів. В останні роки більшість підприємств, що виробляють сільськогосподарську продукцію мали низьку ефективність діяльності, внаслідок чого утворилася нестача власних засобів для фінансування усього виробничого циклу. У зв'язку з цим необхідний комплексний аналіз існуючих джерел фінансування поточної діяльності аграрних підприємств за для виявлення головних проблем формування оборотних активів та шляхів їх вирішення» [54, с. 319].

Джерела оборотних активів є важливими для будь-якого сільськогосподарського підприємства, оскільки багато з їх структури обумовлені ефективністю виробництва. Ключовими джерелами оборотних активів сільськогосподарських підприємств є довгострокові та короткострокові. У свою чергу, довгострокові джерела поширюються на власні короткострокові джерела щодо позицій.

В додатку Б представлено схему формування оборотних активів аграрних підприємств.

Плікус І.Й. акцентує увагу на тому, що: «стабільність фінансового стану підприємства залежить від правильності вкладення фінансових ресурсів в активи, тому для його оцінки необхідно передусім вивчити структуру майна і джерела його утворення, причини зміни складових майна і джерел. Особлива увага при цьому приділяється вивченню причин, що

негативно впливають на фінансовий стан підприємства» [46, с. 36].

Здійснюючи аналіз джерел фінансування оборотних активів підприємства важливо в першу чергу оцінити майновий стан. Аналіз майнового стану ТОВ «Агро-Овен» наведений у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Аналіз динаміки стану майна ТОВ «Агро-Овен»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019р.	Відхилення 2019р. від 2015р., %
Частка оборотних фондів виробничих в активах оборотних	0,29	0,43	0,40	0,48	0,45	155,48
Частка засобів основних в активах	0,24	0,17	0,22	0,25	0,60	251,36
Коефіцієнт зносу засобів основних	43,59	50,67	46,17	42,70	12,49	28,65
Коефіцієнт оновлення засобів основних	0,13	0,05	0,21	0,23	0,60	451,90
Частка довгострокових інвестицій фінансових в активах	0,14	0,11	0,10	0,07	0,03	18,17
Частка оборотних активів виробничих в активах	0,15	0,24	0,22	0,28	0,13	90,73
Коефіцієнт мобільності активів	1,03	1,21	1,25	1,38	0,42	40,82

Аналізуючи таблицю 2.6. варто звернути увагу на те, що частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки збільшувалась так у 2019 році, у порівнянні з 2015 роком досліджуваній показник зріс на 55,48%, дана динаміка для підприємства є сприятливою та характеризує частку коштів, котрі були інвестовані у основні засоби підприємства. Коефіцієнт зносу основних засобів вказує на те, на який відсоток за рахунок амортизації профінансовані засоби основні. У ТОВ «Агро-Овен» коефіцієнт зносу засобів основних за весь досліджуваний період зменшувався та у 2019 році в порівнянні з 2015 роком зменшився на

71,35%. Дана динаміка говорить про зменшення амортизаційних відрахувань на оновлення засобів основних. Коефіцієнт мобільності активів виступає співвідношенням оборотних і необоротних активів і пояснює можливість активів переходити із однієї форми до іншої. За весь період дослідження (п'ять років) ТОВ «Агро-Овен» цей показник мав від'ємну динаміку і у 2019 році склав 0,42.

Косова Т.Д, Сухарев П.М., Ващенко Л.О. звертають увагу на те, що: «узагальненим поняттям, що характеризує не лише ефективність, а й динаміку розвитку підприємств за ринкових умов є ділова активність. Ділова активність - це комплексна характеристика, яка відображає зусилля підприємств, спрямовані на забезпечення динамічності розвитку і досягнення поставлених цілей у різних напрямках діяльності. Основними цілями оцінки та аналізу ділової активності підприємств є здійснення ефективних управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності за умов ринкового середовища» [44, с. 401].

Аналіз показників ділової активності ТОВ «Агро-Овен» наведений у додатку В. Проаналізувавши додаток В варто акцентувати увагу на тому, що коефіцієнт оборотності коштів обігових на протязі періоду, що аналізується зменшився на 1,09 така динаміка свідчить про зменшення ефективності використання обігових коштів.

Коефіцієнт оборотності капіталу власного говорить про дієвість керування капіталом власним підприємства. В ТОВ «Агро-Овен» даний коефіцієнт на протязі досліджуваного періоду 2015-2019 років мав тенденцію до зменшення і у 2019 році, в порівнянні з 2015 роком зменшився на 1,76. Така динаміка є для підприємства негативною.

Коефіцієнт трансформації пояснює швидкість обігу активів, показує скільки гривень чистого доходу від реалізації одержало підприємство за звітній період з кожної гривні його активів. Позитивною вважається динаміка збільшення показника, в ТОВ «Агро-Овен» даний показник в 2019 році, в порівнянні з 2015 роком мав від'ємну тенденцію і у 2019 році мав значення

0,74, що на 0.81 менше ніж у 2015 році. Коефіцієнт оборотності заборгованості дебіторської відмічається тенденцією до зменшення. Це засвідчує той факт, що час отримання коштів від боржників зменшується.

В ТОВ «Агро-Овен» період операційного циклу на протязі досліджуваного періоду збільшився на 87,53%, така тенденція для підприємства є негативною і свідчить про збільшення періоду трансформації запасів у грошові кошти.

На рисунку 2.2 зобразимо динаміку зміни коефіцієнта оборотності запасів на протязі досліджуваного періоду і додавши лінію тренда здійснимо екстраполяцію на 2020 рік.

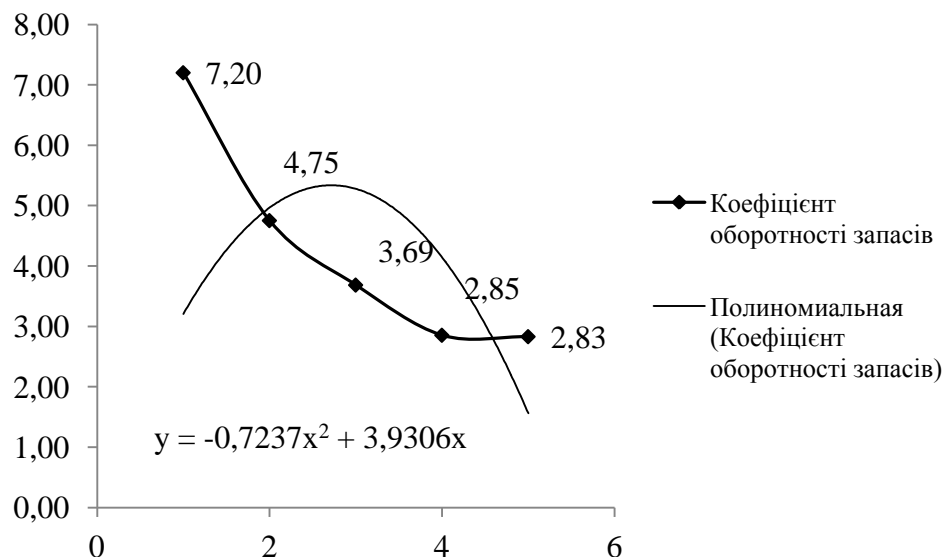

Рис. 2.2. Динаміка коефіцієнта оборотності запасів ТОВ «Агро-Овен» за досліджуваний період 2015-2019 роки.

Проаналізувавши рисунок 2.2 варто звернути увагу на те, що коефіцієнт оборотності запасів в перспективі матиме тенденцію до зменшення, на це вказує проведена поліноміальна лінія тренда.

Дослідження стійкості фінансової підприємства виступає етапом найважливішим оцінювання його діяльності і фінансово-економічного добробуту, показує результати його поточного, інвестиційного і розвитку фінансового, містить інформацію необхідну для інвесторів і описує

можливість компанії задовольнити свої борги та зобов'язання та збільшити свій економічний потенціал.

В таблиці 2.7. наведено результати аналізу показників стійкості фінансової ТОВ «Агро-Овен».

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки показників фінансової стійкості ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019р.	2019р. до 2015р., %
Власний капітал оборотний	340964	552772	541393	715225	419922	123,2
Коефіцієнт забезпечення активів оборотних коштами власними	0,574	0,683	0,615	0,637	0,450	78,5
Маневреність власного капіталу оборотного	0,567	0,808	0,878	0,950	1,369	241,4
Маневреність власних коштів обігових	0,146	0,048	0,104	0,066	0,105	71,7
Коефіцієнт забезпечення власним капіталом оборотним запасів	1,742	1,464	1,626	1,571	2,220	127,4
Коефіцієнт покриття запасів	2,510	1,663	1,401	1,302	1,291	51,4
Коефіцієнт незалежності фінансової	0,551	0,540	0,616	0,595	0,709	128,7
Коефіцієнт залежності фінансової	1,814	1,850	1,623	1,681	1,410	77,7
Коефіцієнт маневреності капіталу власного	0,529	0,693	0,555	0,620	0,188	35,6
Коефіцієнт концентрації капіталу позикового	0,449	0,460	0,384	0,405	0,291	64,8
Коефіцієнт стабільності фінансової (коефіцієнт фінансування)	1,228	1,176	1,605	1,468	2,437	198,5
Показник левериджу фінансового	0,422	0,529	0,276	0,327	0,181	42,8
Коефіцієнт стійкості фінансової	0,551	0,540	0,616	0,595	0,709	128,7

Аналіз таблиці 2.7 засвідчує наступне: власний капітал оборотний протягом досліджуваного періоду збільшились на 23,2%, що свідчить про платоспроможність достатню підприємства і його здатність збільшувати

власну діяльність. Коефіцієнт незалежності фінансової за досліджуваний період мав динаміку позитивну і в 2019 році складав 0,709. Це свідчить про те, що підприємство може реалізовувати зовнішні зобов'язання за рахунок активів власних, та вказує на незалежність його від позичальників.

Коефіцієнт концентрації боргового капіталу показує скільки боргового капіталу на одиницю сукупних джерел. Критичне значення коефіцієнта 0,5; позитивне значення - це тенденція до зниження. У ТОВ «Агро-Овен» даний показник має тенденцію до зменшення у 2019 році в порівнянні з 2015 роком даний показник зменшився на 35,2 %.

Маневреність власних коштів обігових свідчить про частку абсолютно ліквідних активів у власних активах оборотних, в ТОВ «Агро-Овен» досліджуваний показник має негативну тенденцію, адже в 2019 році в порівнянні з 2015 роком він зменшився на 28,3%.

В ТОВ «Агро-Овен» маневреність власного оборотного капіталу на протязі досліджуваного періоду (2015-2019 рр.) мала тенденцію до збільшення, в 2019 році в порівнянні з 2015 роком даний показник збільшився на 141,4% така тенденція для підприємства є негативною.

На рисунку 2.3. представлено динаміку власного оборотного капіталу ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.

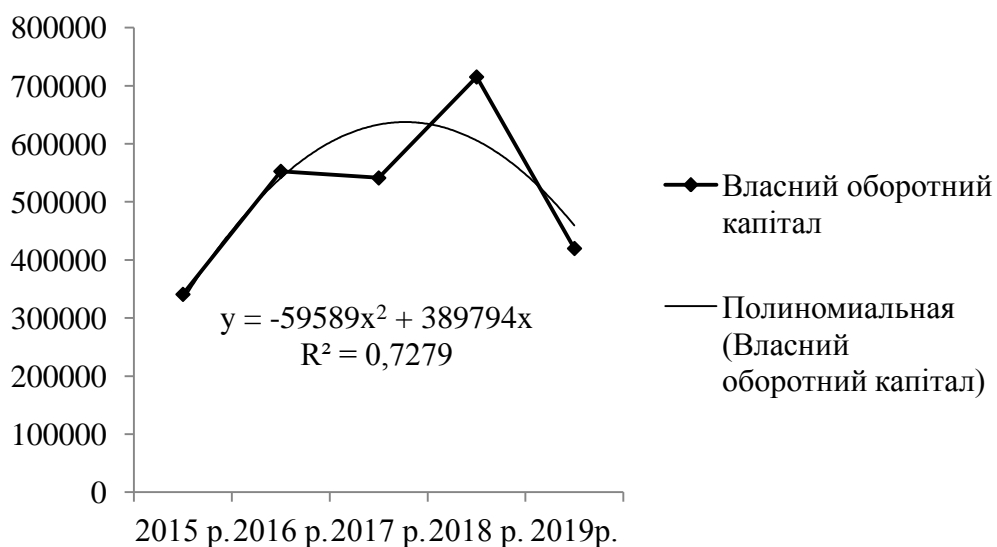

Рис. 2.3. Динаміка власного оборотного капіталу ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.

Шелудько В.М. звертає увагу на те, що: «рентабельність характеризує економічну ефективність роботи підприємства протягом певного проміжку часу і розраховується як відношення отриманого ефекту (прибутку) з наявними або використаними ресурсами. Показники рентабельності характеризують здатність понесених витрат окупитися, що є основою подальшої господарської діяльності вітчизняного підприємства за певний період» [73, с. 129].

Показники рентабельності ТОВ «Агро-Овен» проаналізовані та систематизовані в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки показників рентабельності ТОВ «Агро-Овен», %

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019р. від 2015р. (+,-)
Рентабельність активів за прибутком від діяльності операційної	13,22	8,38	17,20	12,68	14,76	1,53
Рентабельність капіталу (активів) за прибутком чистим	9,54	5,19	11,45	11,25	14,59	5,05
Рентабельність капіталу власного	55,11	54,05	61,61	59,48	70,91	15,80
Рентабельність фондів виробничих	0,25	0,13	0,26	0,21	0,20	-0,05
Рентабельність продукції реалізованої за прибутком від реалізації	11,56	9,92	19,96	20,28	23,95	12,39
Рентабельність продукції реалізованої за прибутком від діяльності операційної	8,54	7,32	12,83	11,88	19,89	11,35
Рентабельність продукції реалізованої за прибутком чистим	6,16	4,54	8,54	10,55	19,66	13,50
Коефіцієнт реінвестування	1,00	1,60	0,98	0,81	0,85	-0,15
Коефіцієнт стійкості зростання економічного	0,21	0,19	0,22	0,18	0,34	0,13
Період окупності капіталу, роки	10,5	19,3	8,7	8,9	6,9	-3,63
Період окупності власного капіталу, роки	5,8	10,4	5,4	5,3	4,9	-0,92

Аналіз таблиці 2.8. свідчить про те, що рентабельність активів за прибутком чистим мала найбільше значення в 2019 році 14,59 %. В динаміці даний показник має тенденцію до збільшення. Рентабельність власного капіталу найбільше значення також мала у 2019 році 70,91%, найнижче значення спостерігалось у 2016 році і складало 54,05 %.

Коефіцієнт реінвестування допомагає здійснити оцінку існуючої політики розподілу прибутку підприємства. В ТОВ «Агро-Овен» коефіцієнт реінвестування на протязі досліджуваного періоду мав тенденцію до зменшення, у 2019 році, в порівнянні з 2015 роком даний показник зменшився на 0,15., позитивним для підприємства є динаміка збільшення даного показника. Отримані показники рентабельності підприємства свідчать про достатній рівень рентабельності ТОВ «Агро-Овен».

Динаміку рентабельності власного капіталу наведено на рисунку 2.4.

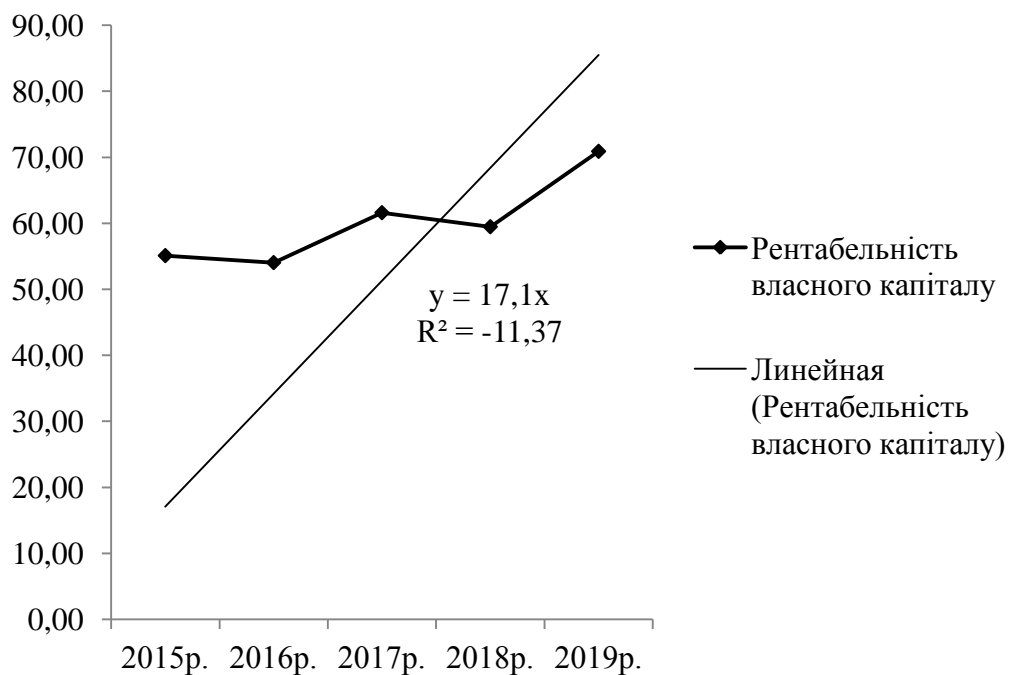

Рис. 2.4. Динаміка рентабельності власного капіталу ТОВ «Агро-Овен» на протязі 2015-2019 років.

Аналізуючи рисунок 2.4. зазначимо, що в динаміці досліджуваний показник має позитивну тенденцію, про це свідчить лінійна лінія тренду. Підсумовуючи вищенаведене наголосимо на тому, що діяльність ТОВ «Агро-

Овен» є рентабельною, показники рентабельності майже по всіх досліджуваним аспектам мають позитивну динаміку до збільшення.

2.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства

Як зазначають Філатова З.В. та Ротанова А.Г.: «на сучасному етапі розвитку національної економіки мистецтво управління оборотними активами підприємства полягає не лише в забезпеченні безперервності процесу виробництва і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), але й у підвищенні результативності господарювання в умовах кризи неплатежів, зростання конкуренції та інфляції. З огляду на те, що стійкий економічний розвиток підприємств залежить від гнучкості політики управління оборотними активами, питання інформаційної підтримки управлінських рішень щодо їх формування та використання набувають першочергової важливості. Зокрема, дедалі більш актуальним стає цілеспрямоване формування, обробка і своєчасна передача управлінській ланці релевантної інформації про стан, зміни та ефективність використання оборотних активів підприємства» [63, с. 231].

На сьогодні для успішного функціонування підприємства на ринку методичною оцінкою ефективності його оборотних активів є об'єктивна необхідність, яка дозволяє виявити сильні та слабкі сторони підприємства, поліпшити його потенціал та виявити прихований потенціал. Ефективність управління оборотними активами суттєво впливає на результати господарської діяльності, і для його оцінки використовують різні сфери аналізу фінансового стану.

Наявність у підприємства активів оборотних, їх структура і склад, обороту швидкість і дієвість використання досить суттєво впливає на стан фінансовий підприємства, стабільність становища його на ринку фінансовому, а саме:

- платоспроможність, здатність погашення в встановлений строк зобов'язань своїх боргових;
- ліквідність є вибором можливостей підприємства з сплати заборгованості;
- здатності подальшої мобілізації ресурсів фінансових [1,5].

З метою кращого ознайомлення із станом активів оборотних на ТОВ «Агро-Овен», потрібно визначити яку частку вони становлять в загальному складі активів підприємства. Відсоткове співвідношення всіх груп активів представлено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз частки оборотних активів в складі майна ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.

Показник	2015р.		2016р.		2017р.		2018р.		2019 р.		Відхилення (+,-) 2019 від 2015 тис. грн.
	тис. грн	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Актив											
Майно всього	1169780	100,0	1476687	100,0	1583648	100,0	1938557	100,0	3146292	100,0	1976512
Необоротні активи	575806	49,2	667404	45,2	703368	44,4	815028	42,0	2214007	70,4	1638201
Оборотні активи	593974	50,8	809283	54,8	880280	55,6	1123529	58,0	932285	29,6	338311

Проаналізувавши детально структуру майна ТОВ «Агро-Овен», зазначимо, що вага питома активів необоротних у складі майна за 2019 рік становить 70,4 %, а активів оборотних 29,6%, що свідчить про зміни позитивні і зміцнення стану фінансового суб'єкта досліджуваного господарювання. Проте на протязі досліджуваного періоду частка оборотних активів переважала над не оборотними. Перевага частки оборотних активів над часткою необоротних, говорить про зменшення ризиків компенсації авансованого капіталу та зростання його віддачі внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів.

Динаміка вартості необоротних активів та оборотних активів в

структурі майна ТОВ «Агро-Овен» представлена на рисунку 2.5.

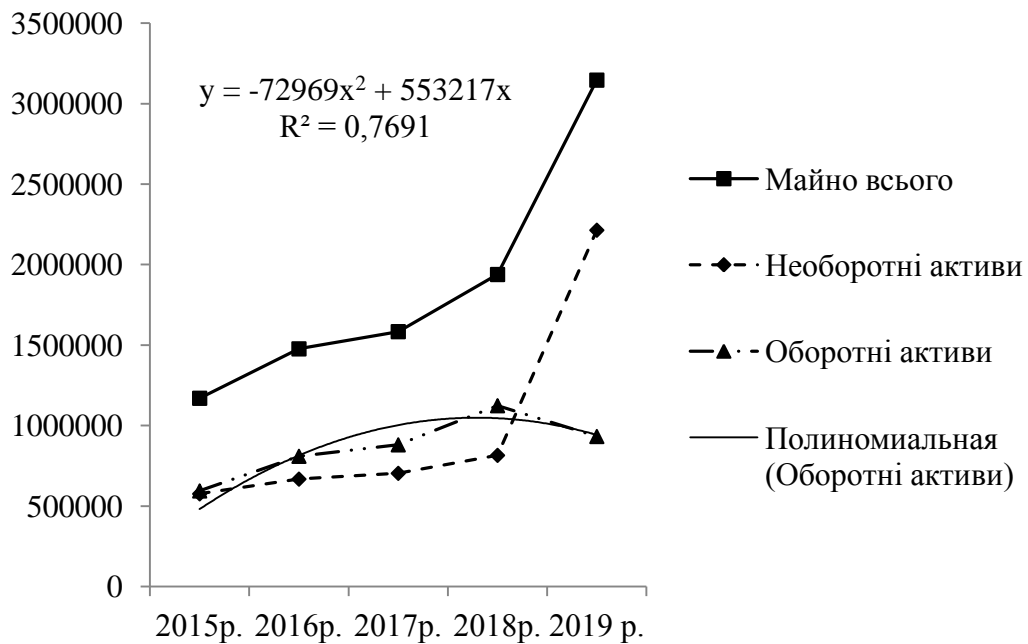

Рис. 2.5. Динаміка вартості необоротних активів та оборотних активів в структурі майна ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.

З метою визначення можливості погашення зобов'язань боргових у визначений термін проаналізуємо в таблиці 2.10 показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Агро-Овен» за досліджуваний .

Таблиця 2.10

Аналіз показників ліквідності (платоспроможності) ТОВ «Агро-Овен»

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2019 р. до 2015 р. %
Коефіцієнт ліквідності поточної (коефіцієнт покриття)	2,35	3,15	2,60	2,75	1,82	77,51
Коефіцієнт ліквідності швидкої	1,58	1,41	1,20	1,09	0,70	44,06
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,20	0,10	0,17	0,12	0,09	43,59
Співвідношення короткострокової дебіторської і заборгованості кредиторської	1,75	1,66	2,48	1,96	0,95	54,24

Досліджуючи таблицю 2.10 зазначимо, що значення коефіцієнта

покриття свідчить про достатність оборотних коштів для погашення заборгованості протягом року. Коефіцієнт ліквідності швидкої має від'ємну динаміку і у 2019 році він становить 0,70 .

Коефіцієнт ліквідності абсолютної має тенденцію до зниження протягом періоду дослідження. У 2019 році порівняно з 2015 роком показник зменшився на 0,66, це значення вище оптимального (0,2-0,3), а тому є негативним явищем для ТОВ «Агро-Овен».

За твердженням Руденко Є.М.: «ефективне використання оборотних активів відіграє велику роль у забезпеченні нормалізації роботи підприємства, підвищення рівня рентабельності господарювання та залежить від дії множини факторів. У сучасних умовах великий негативний вплив на ефективність використання оборотних активів, уповільнення їх оборотності мають фактори кризового стану економіки, що діють незалежно від бажання підприємства. Разом з тим, підприємства мають внутрішні резерви підвищення ефективності використання мобільних активів, на які воно може суттєво впливати. До них відносять:

- нормування матеріальних оборотних активів;
- використання тривалих господарських зв'язків;
- удосконалення систем розрахунків;
- раціональна організація продажу;
- систематичний контроль за оборотністю коштів

Оцінка ефективності використання оборотних коштів здійснюється через показники його оборотності. Оскільки критерієм оцінки ефективності використання оборотних активів є фактор часу, то використовуються показники, які відображають по-перше, тривалість обороту в днях або загальний час обороту, по-друге, швидкість обороту » [55, с. 44].

В таблиці 2.11. здійснено розрахунок показників ефективності використання оборотних активів ТОВ «Агро-Овен».

Аналізуючи таблицю 2.11. варто звернути увагу на те, що тривалість обороту оборотних активів у 2019 році склала 161 день і в порівнянні з 2015

роком уповільнилась на 52 дні. Уповільнення оборотності активів оборотних спостерігаємо і в розрізі окремих їх видів. Ці зміни свідчать про погіршення ефективності використання оборотних активів підприємства, так як кошти, які вкладено в мобільні активи знову приймуть грошову форму пізніше в порівнянні з 2015 роком. Така ситуація призведе до умовного залучення коштів в господарський оборот.

Таблиця 2.11.

Розрахунок показників ефективності використання оборотних активів
ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення	
						+,-	%
1. Середні залишки оборотних активів	538514	701629	844782	1001905	1027907	489393	191
1.1 Грошових коштів та їх еквівалентів	77089	38211,5	41495,5	51764	45561,5	-31528	59
1.2 Кошти у розрахунках	320208,5	470332	539350	657855	683673	363465	214
1.3 Запаси	141216,5	193086	263937	292286	298673	157456	211
2. Чистий дохід від реалізації продукції	1811520	1688737	2122776	2067844	2334940	523420	129
2.1 Одноденна виручка від реалізації	4963	4627	5816	5665	6397	1434	129
3. Оборотність оборотних активів, дні	109	152	145	177	161	52	148
3.1 Грошових коштів та їх еквівалентів	16	8	7	9	7	-9	44
3.2 Коштів на розрахунках в банку	65	102	93	116	107	42	165
3.3 Запасів	28	42	45	52	47	19	168
4. Число оборотів оборотних активів, раз	3	2	3	2	2	1	67
4.1 Грошових коштів та їх еквівалентів	23	44	51	40	51	28	222
4.2 Запасів	13	9	8	7	8	-5	62

Розрахунки періоду обороту грошових коштів за звітний період показують, що з моменту надходження коштів на поточні рахунки підприємства до моменту їх вибуття проходить в середньому 42 дні. Оборотність грошових коштів не занадто низька в 2019 році і складає 51 обороти або 7 дні. В 2019 році оборотність грошових коштів складає 51 оборот або 7 днів.

На рисунку 2.6. зображено динаміку оборотності оборотних активів ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.

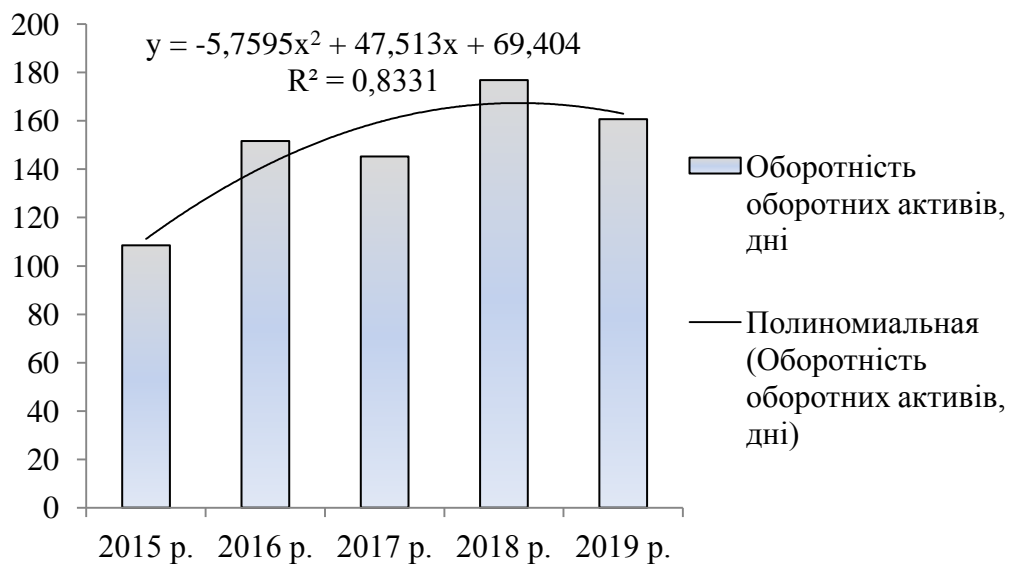

Рис. 2.6. Динаміка оборотності оборотних активів ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки.

Аналізуючи рисунок 2.5. варто зауважити, що на протязі досліджуваного періоду показник оборотності оборотних активів суттєво не змінюється, проте у 2019 році в порівнянні з 2015 роком даний показник збільшився на 52 дні.

Підсумовуючи проведені дослідження наголосимо на тому, що дієвість керування використання активів оборотних є ключовою умовою функціонування підприємства в умовах боротьби конкурентної. Переважно вона залежить від дієвості методики аналізу використання ефективності їх, що в свою чергу дозволяє покращити якість рішень управлінських не лише

відносно покращення дієвості використання активів оборотних, а й дієвості діяльності підприємства взагалі.

Висновки до розділу 2.

1. Здійснення аналізу структури земельних угідь є надзвичайно важливою складовою організаційно-економічної характеристики підприємства. за досліджуваний період (2015-2019 р.р.) загальна площа земельна ТОВ «Агро-Овен» мала незначні коливання, в 2019 році, в порівнянні із 2015 роком з'явилася динаміка до збільшення. Так показник, що аналізується зріс на 38,2%, дана динаміка говорить про те, що відбувається збільшення виробничих потужностей підприємства. Відносно показника розораності землі зауважимо, що рівень розораності землі в ТОВ «Агро-Овен» перебуває на високому рівні. У 2019 році % розораності землі сягнув позначки 97,1 %, така динаміка говорить про те, що ТОВ «Агро-Овен» максимально займає угіддя земельні з метою вирощування продукції сільськогосподарської.

2. Найбільшу питому вагу в структурі товарної продукції займає тваринництво в 2019 році в порівнянні з 2015 роком даний показник збільшився на 1107445 тис. грн. Досліджуючи питому вагу продукції тваринництва, варто зазначити, що на протязі всього досліджуваного періоду спостерігається динаміка збільшення вартості продукції товарної. Така зміна говорить про те, що спеціалізація підприємства спрямована на виробництво продукції тваринництва. Продукція рослинництва на протязі 2015-2019 років має тенденцію до зменшення так у 2015 році її вартість становила 199580 тис. грн., а в 2019 році даний показник досягнув позначки 188234,8 тис. грн. Підсумовуючи зазначимо, що ТОВ «Агро-Овен» є підприємством вузькоспеціалізованим. В рослинництві переважає вирощування соняшника, а в тваринництві переважає вирощування птиці.

3. На протязі досліджуваного періоду 2015-2019 рр. середньорічна

вартість фондів основних перебувала в позитивній динаміці та зросла у 2019 році в порівнянні із 2015 роком на 923843 тис. грн.. Дані зміни відбувалися за рахунок збільшення засобів основних, ТОВ «Агро-Овен» придбали автомобілі, трактори, комбайни та іншу техніку. В порівнянні із 2015 роком у 2019 році середньорічна вартість засобів основних зросла на 350 %. Даний факт доводить те, що найбільша кількість основних засобів була придбана у 2019 році. Аналіз показників фондозабезпеченості, фондоозброєності та фондомісткості свідчить про те, що із кожним досліджуваним роком мають тенденцію до зростання за рахунок збільшення вартості середньорічної фондів основних. А показник фондовіддачі в розрахунку на 100 грн. фондів основних за досліджуваний період мав від'ємну динаміку.

4. Частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах ТОВ «Агро-Овен» за 2015-2019 роки збільшувалась так у 2019 році, у порівнянні з 2015 роком досліджуваний показник зріс на 55,48%, дана динаміка для підприємства є сприятливою та характеризує частку коштів, котрі були інвестовані у основні засоби підприємства. Коефіцієнт зносу основних засобів вказує на те, на який відсоток за рахунок амортизації профінансовані засоби основні. У ТОВ «Агро-Овен» коефіцієнт зносу засобів основних за весь досліджуваний період зменшувався та у 2019 році в порівнянні з 2015 роком зменшився на 71,35%.

5. Власний капітал оборотний протягом періоду досліджуваного збільшились на 23,2%, що свідчить про платоспроможність достатню підприємства і його здатність збільшувати власну діяльність. Коефіцієнт незалежності фінансової за досліджуваний період мав динаміку позитивну і в 2019 році склав 0,709.

6. Питома вага активів необоротних у складі майна за 2019 рік становить 70,4 %, а оборотних активів 29,6%, що говорить про позитивні зміни та зміцнення фінансового стану досліджуваного суб'єкта господарювання. Проте на протязі досліджуваного періоду частка оборотних активів переважала над не оборотними. Перевага частки оборотних активів

над часткою необоротних, говорить про зменшення ризиків компенсації авансованого капіталу та зростання його віддачі внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів.

7. Тривалість обороту активів оборотних у 2019 році склала 161 день і в порівнянні з 2015 роком уповільнилась на 52 дні. Уповільнення оборотності активів оборотних простежується також в розрізі окремих їх видів. Ці зміни засвідчують факт погіршення дієвості використання активів оборотних підприємства, адже кошти, які вкладено в активи мобільні знову приймуть форму грошову пізніше в порівнянні з 2015 роком. Дана ситуація призведе до залучення умовного коштів в оборот господарський.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Оптимізація джерел фінансування оборотних активів на підприємстві.

Активи оборотні підприємства та політика їх фінансування для управління цією частиною виробничих фондів важливі, перш за все, з позицій забезпечення безперервності та ефективності поточної діяльності підприємства.

Нечаєва І.А. наголошує на тому, що: «в сучасних економічних умовах стає актуальним модернізація організації фінансування оборотних активів на підприємстві, а зокрема, процесу виробництва, ефективного використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, матеріальних запасів і т. д. Значний обсяг фінансових ресурсів, які інвестуються в оборотні активи, їх видове різноманіття, вирішальна роль в прискоренні обороту капіталу і забезпеченні безперервної платоспроможності, а також ряд інших умов, встановлюють складність завдань фінансового менеджменту, які безпосередньо пов'язані з удосконаленням фінансування оборотних активів. Комплекс цих завдань і способи їх реалізації знаходять відображення в методичному управлінні оборотними засобами організації. Головним завданням даного управління є створення належного обсягу, оптимізація структури та складу і забезпечення високоефективного використання оборотних активів фірми» [39, с. 63].

Основною метою управління оборотними активами є оцінка та визнання внутрішніх проблем підприємства щодо організації, обґрунтування та прийняття різних управлінських рішень, у тому числі в галузі розвитку, подолання кризи, залучення інвестицій тощо.

Розглянемо найпоширеніші проблеми на підприємстві, пов'язані з існуванням коштів оборотних, і розробкою напрямів вдосконалення

фінансування коштів оборотних з метою вирішення проблем. Усі проблеми, пов'язані з фінансуванням оборотних коштів, відображаються на фінансовому стані підприємства і, як наслідок, на його складових, тому можна виділити чотири групи основних проблем, представлених на рисунку 3.1.

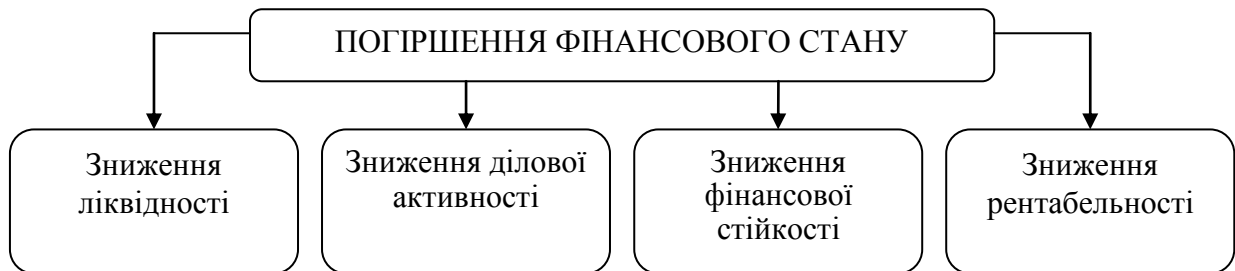

Рис. 3.1. Основні проблеми підприємства.

Проаналізувавши рисунок, можна зробити висновок, що в сучасних економічних умовах компанія повинна прагнути до ефективного управління матеріальними та фінансовими ресурсами, тобто керувати процесами постачання та збуту.

Таким чином, для розглянутих проблем у галузі фінансування оборотних активів можна запропонувати наступні шляхи їх вирішення, які представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Шляхи вирішення проблем в області фінансування оборотних активів

Проблема	Ціль	Шляхи вирішення
Низький рівень коштів грошових	Формування запасів невеликих	Удосконалення управління засобами грошовими
Збільшення заборгованості кредиторської	оптимальне співвідношення	Удосконалення управління заборгованістю кредиторської
Зменшення заборгованості дебіторської		Удосконалення управління заборгованістю дебіторською
Збільшення коштів власних	Ефективне використання	Удосконалення управління засобами власними
Збільшення періоду обороту запасів матеріальних	зменшення періоду обороту	Удосконалення управління запасами, підприємства виходячи з потреб
Збільшення періоду обороту заборгованості дебіторської	-	Удосконалення управління заборгованістю дебіторською
Збільшення обороту періоду заборгованості кредиторської	-	Удосконалення управління заборгованістю кредиторської

На основі таблиці можна зробити висновок, що фінансова політика організації щодо формування оборотних активів та їх фінансування визначає склад і структуру грошових потоків підприємства, обсяг залучених коштів з різних джерел, а також їх відтік; обсяг резервів певних видів активів, ступінь прибутковості фінансових вкладень і відповідно розмір грошового потоку за відсотками та дивідендами.

Таким чином, фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від оборотності коштів, вкладених в оборотні активи. Чим вищий оборот, тим швидше кошти, вкладені в активи, перетворюються на грошові кошти, які організація оплачує за своїми зобов'язаннями. Показники оборотності активів характеризують структуру активів організації і залежать від обороту її основних фондів, запасів, дебіторської заборгованості.

Узагальнивши все стадії вдосконалення фінансування оборотних коштів, можна виділити чотири основні етапи формування політики фінансування оборотних коштів, представлені на рисунку 3.2.

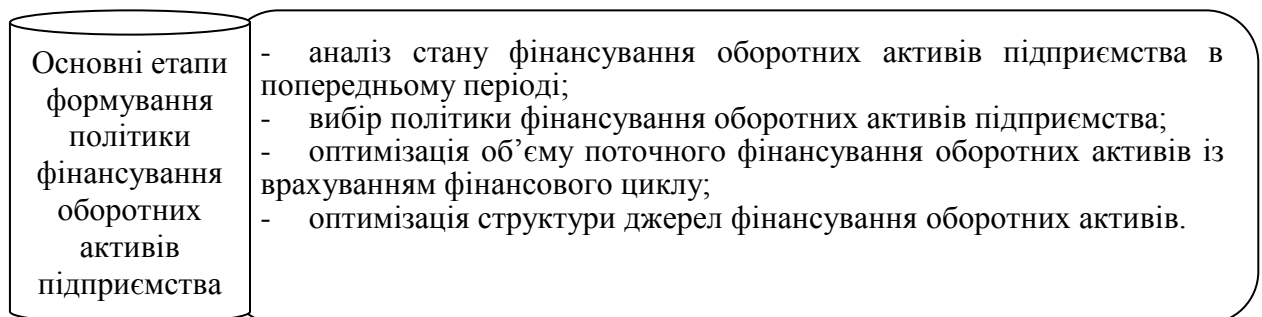

Рис. 3.2. Етапи формування політики фінансування оборотних активів.

На основі вище викладеного Кодпцький В.П. зазначає, що: «політика фінансування оборотних активів являє собою частина загальної політики управління оборотними активами, яка полягає в оптимізації обсягу і складу фінансових джерел, їх формуванні з точки зору забезпечення ефективного використання власного капіталу і достатній фінансової стійкості підприємства. Головною метою управління фінансуванням оборотних активів підприємства є забезпечення необхідної потреби в них відповідними

фінансовими ресурсами і раціоналізація структури джерел формування цих ресурсів» [28, с. 272].

Фінансова підтримка формування коштів оборотних виступає одним з факторів основних, котрі впливають на результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Оскільки недостатнє фінансування коштів оборотних може призвести до збоїв у виробництві, що негативно позначиться на ефективності діяльності основної, і компанія матиме проблеми з зобов'язаннями фінансовими. Надлишок фінансування джерел коштів оборотних сприяє формуванню надлишків запасів виробничих, виведенню коштів оборотних з бізнесу, що також негативно позначається на стані фінансовому підприємства.

На думку Іоніна Є.Є.: «політика фінансування оборотних активів має бути спрямована на забезпечення такого обсягу оборотних активів, який відповідатиме потребам виробництва визначеного виробничою програмою, та за рахунок таких елементів власних та позикових коштів, що забезпечуватимуть належний рівень ліквідності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Визначення необхідного обсягу фінансових ресурсів для поповнення оборотних коштів має включати такі етапи:

1) формування принципів фінансування оборотного капіталу. Даний етап відображає загальну ідеологію фінансового менеджменту із позицій прийнятного співвідношення рівня рентабельності та ризику фінансової діяльності. Оборотні активи визначають вибір визначеного типу політики їх формування;

2) на основі раніше визначених принципів фінансування у процесі формування системи управління оборотними активами формується конкретна структура джерел фінансування, з урахуванням тривалості стадій фінансового циклу й оцінки вартості використання різних видів капіталу;

3) розробка методичного підходу до фінансування оборотного капіталу, який базується на аналітичних показниках» [24].

З метою забезпечення вартості мінімальної ресурсів фінансових,

потрібних для поповнення обсягу активів оборотних нами було розроблено модель оптимального варіанту структури джерел фінансування капіталу оборотного підприємства:

$$Z = OK_{ПЗ} \times C_{ПЗ} \times OK_{ДЗ} \times C_{ДЗ} \times OK_{В} \times C_{В} \rightarrow \min \quad (3.1)$$

де – сукупна сума витрат на капіталу залучення; – $OK_{ПЗ}$, $OK_{ДЗ}$, $OK_{В}$ – сума активів оборотних, профінансованих за рахунок короткострокових, довгострокових позик і капіталу власного відповідно; C – вартість фінансування джерел.

Ключовою характеристикою дієвості політики фінансування коштів оборотних виступає мінімізація сукупних фінансування джерел. Отже, середньозважена вартість коштів оборотних є функцією цільовою та направлена до мінімуму.

Для запобігання ризику втрати ліквідності важливо встановити обмеження на значення покриття коефіцієнту (більше 1), котрий виступає ключовим критерієм достатності активів оборотних з метою задоволення зобов'язань поточних. Для забезпечення збільшення рентабельності капіталу власного при зміні частки капіталу позикового, обмеженням потрібно установити значення ефекту важеля фінансового, котре має перевищувати значення періоду попереднього. Отже, обмеженнями моделі є:

$$\begin{cases} OK_{ПЗ} + OK_{ДЗ} + OK_{В} = OK \\ \frac{OK}{OK_{ПЗ}} \geq 1 \\ (1 - i_{III}) \times (ВРП - СЗВК) \times \frac{ПК}{ВК} \geq 1 \end{cases} \quad (3.2)$$

де OK – сума коштів оборотних за період звітний; $ВРА$ – рентабельність валова активів; $СЗВК$ – середньозважена ставка відсоткова за

кредитами; BK – сума капіталу власного; PK – сума капіталу позикового.

Розробка політики фінансування капіталу оборотного реалізується із урахуванням потреби планової в активах оборотних. Отже, важливо використовувати на практиці модель оптимізації фінансування джерел збільшення капіталу оборотного на суму приросту активів оборотних:

$$Z = OK_{ПЗ} \times (1 - i_{ПЗ}T/360) + OK_{ДЗ} \times (1 - i_{ЛЗ}T/360) + OK_B \times (1 - i_D T/360) \rightarrow \min \quad (3.3)$$

$$\begin{cases} OK_{ПЗ} + OK_{ДЗ} + OK_B = OK \times k \\ \frac{OK \times k}{KP + K_{ПЗ}} \geq 1 \\ (1 - i_{ПЗ}) \times (BPA - i) \times (OK_{ПЗ} + OK_{ДЗ} + ПЗ + ДЗ) / (OK_B + BK) \geq 1 \end{cases} \quad (3.4)$$

де $ПЗ$ – сума короткострокового капіталу позикового; $ДЗ$ – сума довгострокового капіталу позикового; i – середньозважена ставка відсоткова за кредитами; T – термін, на який кредит береться; k – темп зростання виручки від продукції реалізації.

Апробація практична розробленої і обґрунтованої моделі має на меті проходження трьох етапів. На першому етапі визначаються параметри вхідні моделі для оптимізації структури фінансування джерел коштів оборотних підприємства. Отже, ми визначили, що параметрами вхідними моделі виступають обсяг активів оборотних, капітал власний, зобов'язання довгострокові, зобов'язання поточні, рентабельність активів валова, тривалість циклу операційного, темпи зростання від реалізації виручки, рентабельність капіталу власного.

В таблиці 3.2 наведено параметри вхідні для здійснення оптимізації фінансування джерел капіталу оборотного ТОВ «АГРО-ОВЕН» на основі моделі розробленої.

За твердженням Кулаєць М.М., Бабієнко М.Ф, Витвицької О.Д.: «другий етап спрямований на розрахунок вартості залучених видів капіталу. Для розрахунку вартості залученого довгострокового капіталу необхідно

враховувати умови кредитування, доступні для даного підприємства. З цією метою необхідно проаналізувати інформацію щодо відсоткових ставок за окремими кредитами наданими підприємству та розрахувати середньозважену ставку довгострокового кредитування» [31, с. 56].

Таблиця 3.2

Вхідні параметри для побудови моделі оптимізації джерел
фінансування оборотного капіталу ТОВ «АГРО-ОВЕН»

Показник	Значення
Активи оборотні, тис. грн.	932285
Капітал власний, тис. грн.	2230957
Рентабельність капіталу власного, тис. грн.	0,6034
Зобов'язання довгострокові, тис. грн.	402972
Середньозважена ставка відсоткова за кредитами довгостроковими	0,0647
Поточні зобов'язання, тис. грн.	512363
Середньозважена вартість зобов'язань поточних	0,2014
Короткострокові банків кредити, тис. грн.	38718
Вартість кредитування короткострокового	0,0492
Кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи, тис. грн.	283418
Вартість кредитування товарного	0,398
Валова активів рентабельність	0,3026
Тривалість циклу операційного, днів	201
Темп зростання виручки від продукції реалізації	1,03
Податковий коректор	0,82

Оцінка власного капіталу проводиться відповідно до концепції альтернативних витрат і розраховується як рентабельність власного капіталу. Оцінка вартості поточних зобов'язань базується на розрахунку середньозваженої величини елементів поточних зобов'язань за формулою:

$$i_{ПЗ} = \frac{ПЗ_{ДК} \times i_{ДЗ} + ПЗ_{КК} \times i_{КК} + ПЗ_{р} \times i_{р}}{ПЗ_{ДК} + ПЗ_{КК} + ПЗ_{р}} \quad (3.5)$$

де $ПЗ_{ДК}$ – поточна заборгованість за зобов'язаннями довгостроковими;
 $ПЗ_{КК}$ – короткострокові банків кредити; $i_{КК}$ – вартість кредитування

короткострокового; $ПЗ_p$ – зобов'язання поточні за розрахунками; i_p – вартість зобов'язань поточних за розрахунками.

Олійник О.В. наголошує: «вартість товарного кредитування здійснюється за концепцією альтернативної вартості з урахуванням середньої тривалості кредитування та величини потенційної знижки при розрахунку без відстрочки платежу. Вартість внутрішньої кредиторської заборгованості оцінюється з урахуванням сплачених підприємством штрафів та пені за її використання» [42, с. 157].

Етап наступний – розв'язання задачі оптимізації фінансування джерел збільшення коштів оборотних здійснено за допомогою інструменту «Пошук рішення» в MS Excel. Враховано фінансування коштів оборотних при обмеженнях заданих на ліквідність і збільшення ефекту важеля фінансового порівняно з періодом попереднім (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Оптимізації джерел фінансування оборотного капіталу ТОВ «АГРО-ОВЕН»

Показник	Розрахунок показника	Вихідні значення	Результати розрахунку
Обмеження	$OK_{ПЗ} + OK_{ДЗ} + OK_{В} = OK \times k$	0	960253,55
	Коефіцієнт покриття $\frac{OK \times k}{КП + K_{ПЗ}} \geq 1$	0.96	1.35
	Ефект фінансового важеля	29,68	49,37
Змінні	Поточні зобов'язання	0	1
	Довгострокові позики	0	960249,55
	Власні кошти	0	1
Цільова функція	Z	-	960253,55

Отже, в результаті дослідження отримана загальна сума поповнення оборотних коштів – 960253,55 тис грн. Оптимальний склад джерел фінансування передбачає залучення довгострокового кредиту на суму 960249,55 тис. грн. Нове залучення позикового капіталу буде доцільним, оскільки збільшить рентабельність власного капіталу тобто ефект фінансового важеля збільшиться з 29,68 до 49,37.

3.2. Удосконалення механізму управління оборотними активами підприємства.

Політика управління активами підприємства в рамках його фінансової політики формує ідеологію фінансового управління, орієнтовану на здійснення заходів, спрямованих на підвищення їх ефективності, а в деяких випадках - на збільшення їх вартості та вартості бізнесу.

Поліщук М.П. зазначає: «основну мету управління оборотними активами доцільно трактувати наступним чином: забезпечення оптимальних обсягів всіх їх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення такої мети пов'язано з двома основними фактами. По-перше, що швидка зміна зовнішнього середовища обумовлює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорцій між ними, які повинні забезпечувати безперервність діяльності підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності, платоспроможності. По-друге, управління оборотними активами має спрямовуватися на забезпечення потенційної можливості отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної їх складової. Для досягнення основної мети, управління оборотними активами повинно бути направлено на вирішення певних завдань» [49, с. 59].

Ми визначили п'ять найважливіших завдань. Реалізація першого завдання повинна здійснюватися шляхом обґрунтування взаємозв'язку між необоротними та оборотними активами. Незважаючи на те, що оборотні активи є рухомою частиною майна підприємства, рішення про взаємозв'язок між цими складовими активами повинно прийматися виходячи з виду діяльності підприємства та умов діяльності. Зменшення або збільшення оборотних активів порівняно з необоротними активами повинно бути зумовлене об'єктивною потребою підприємства.

На думку Бубняк І.М.: «оптимізація обсягів всіх складових оборотних активів досягається за рахунок обґрунтування величини дебіторської

заборгованості, потреби у запасах, грошових коштах. Обсяги поточних фінансових інвестицій мають регулюватися у відповідності з потребою у грошових коштах. Визначати оптимальні обсяги всіх складових оборотних активів необхідно на основі їх аналізу за попередні періоди, розроблених бюджетах реалізації продукції, бюджетах грошових коштів, інформації про ринки постачальників, ринки покупців та фінансові ринки» [14].

Забезпечення використання ефективного всіх складових активів оборотних відбувається за рахунок організації раціональної роботи на підприємстві відділу фінансового, а також відділів маркетингу, збуту, логістики. Вирішуючи цю проблему, слід враховувати, що можливе дієве використання заборгованості дебіторської, коштів грошових, поточних вкладень фінансових, запасів з урахуванням відносин, що існують між ними. Завдання наступне - контроль за обсягом активів оборотних та поточних зобов'язань реалізується шляхом вивчення динаміки активів оборотних та зобов'язань поточних, темпів їх зростання, величини чистих оборотних активів, тривалості обороту дебіторської та заборгованості кредиторської.

Політика управління поточними активами компанії - це система розумних заходів, спрямованих на зміну розміру та структури її оборотних активів. Ця політика є частиною корпоративної фінансової політики, що розробляється, і орієнтована на формування необхідного складу та обсягу активів оборотних, раціоналізацію і оптимізацію структури джерел їх фінансування.

Колотуха С. зазначає: «при управлінні активами підприємства важлива роль належить методу оптимізації співвідношення оборотних і позаоборотних активів, який здійснюється на підставі ряду принципів:

- 1) врахування найближчих перспектив розвитку операційної діяльності і форм її диверсифікації. Обсяги оборотних і позаоборотних активів підприємства, які формуються на первинній стадії його діяльності, повинні мати певний резервний потенціал, що забезпечує можливості приросту продукції і диверсифікації операційної діяльності в найближчому

майбутньому;

2) забезпечення відповідності співвідношення формованих оборотних і позаоборотних активів обсягу, структурі виробництва і збуту продукції;

3) забезпечення оптимальності співвідношення оборотних і необоротних активів з позиції ефективності господарської діяльності;

4) забезпечення можливостей високого обороту активів в процесі їх використання. З урахуванням вищеназваних принципів здійснюється оптимізація структури активів підприємства, яка направлена на забезпечення його фінансової безпеки» [29, с. 41].

Бондаренко О.С. наголошує: «головна мета управління оборотними активами в контексті забезпечення фінансової безпеки полягає в забезпеченні їх достатності для нормального функціонування підприємства, а також в найефективнішому їх використуванні у виробничо-господарській діяльності. Досягнення цієї мети припускає вирішення завдань:

- формування оптимального складу і структури оборотних засобів;
- обґрунтоване визначення потреби підприємства в оборотних коштах;
- формування складу і раціоналізація структури джерел фінансування оборотних коштів;
- максимізація ефективності використання оборотного капіталу в діяльності підприємства» [9, с. 42].

Виокремлюють зовнішні (впливу опосередкованого) та внутрішні (впливу безпосереднього) чинники, які впливають на керування активами оборотними.

До зовнішніх належать: середовище конкурентне, розвитку ступінь ринку фінансового, база законодавча регулювання, нецінові попиту детермінанти, з підрядниками відносини, технологія внутрішньо - виробнича підприємства, політика облікова підприємства, кваліфікація менеджерів фінансових, структура організаційна підприємства, цілі стратегічні підприємства.

На рисунку 3.3. розглянемо напрями управління оборотними активами підприємства.

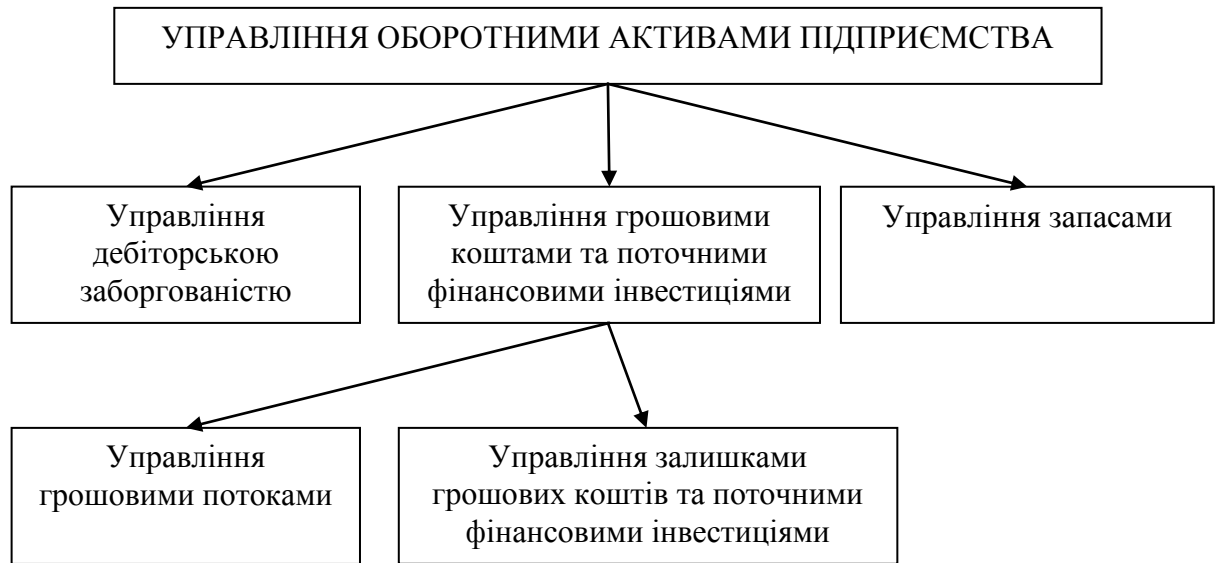

Рис. 3.3. Напрями управління оборотними активами підприємства.

Бетехіна Л.О. вважає, що: «система управління оборотними активами підприємства розробляється за такими основними етапами:

1) аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді: – аналіз динаміки загального обсягу та складу оборотних активів підприємства; – аналіз оборотності окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі; – аналіз рентабельності оборотних активів; – аналіз основних джерел фінансування оборотних активів;

2) вибір політики формування оборотних активів підприємства. З наукової точки зору виділяються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства – консервативний, помірний та агресивний;

3) оптимізація обсягів оборотних активів. Вона має виходити з обраного підходу щодо формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності їх використання і ризику;

4) оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів;

5) забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів.

- б) мінімізація втрат оборотних активів у процесі їх використання;
- 7) формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів;
- 8) оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів. Для забезпечення ефективної діяльності підприємств необхідне застосування програмно-цільового підходу до процесу управління оборотними активами, оскільки даний підхід утілює обширну методологію вирішення безлічі проблем, що виникають в різних сферах діяльності підприємств, і направлений на вирішення складних питань шляхом розробки системи програмних заходів, спрямованих на мету» [5, с. 379].

Домаскіна М.А. запевняє: «програмно-цільове управління оборотними активами підприємства на основі системного підходу припускає комплексне вирішення проблем їх ефективного управління через раціональне використання оборотних активів шляхом розроблення програми і мети, направленої на її виконання. В процесі взаємного узгодження мети, програмних заходів і ресурсних потреб здійснюється не тільки їх взаємоузгодження, але і варіантний аналіз шляхів вирішення проблеми. Саме цими особливостями програмно-цільового підходу пояснюється його вибір для вирішення проблем в галузі вдосконалення процесу управління оборотними активами підприємств» [19, с. 50].

Програмою управління оборотними активами підприємства є сукупність послідовно виконуваних задач, пов'язаних єдиною метою, направлених на вдосконалення процесу управління оборотними активами в умовах заданих обмежень більш точно вищенаведене представлено на рисунку 3.4.

Програма управління оборотними активами направлена на виконання наступних дій:

- формування необхідної потреби в оборотних активах: визначення їх цільового обсягу і розміру структурних складових;
- забезпечення заданого рівня співвідношення джерел покриття

потреби в оборотних активах;

– ефективне співвідношення між структурними елементами оборотних активів, достатнє для забезпечення довгострокової виробничої і результативної фінансової діяльності підприємства.

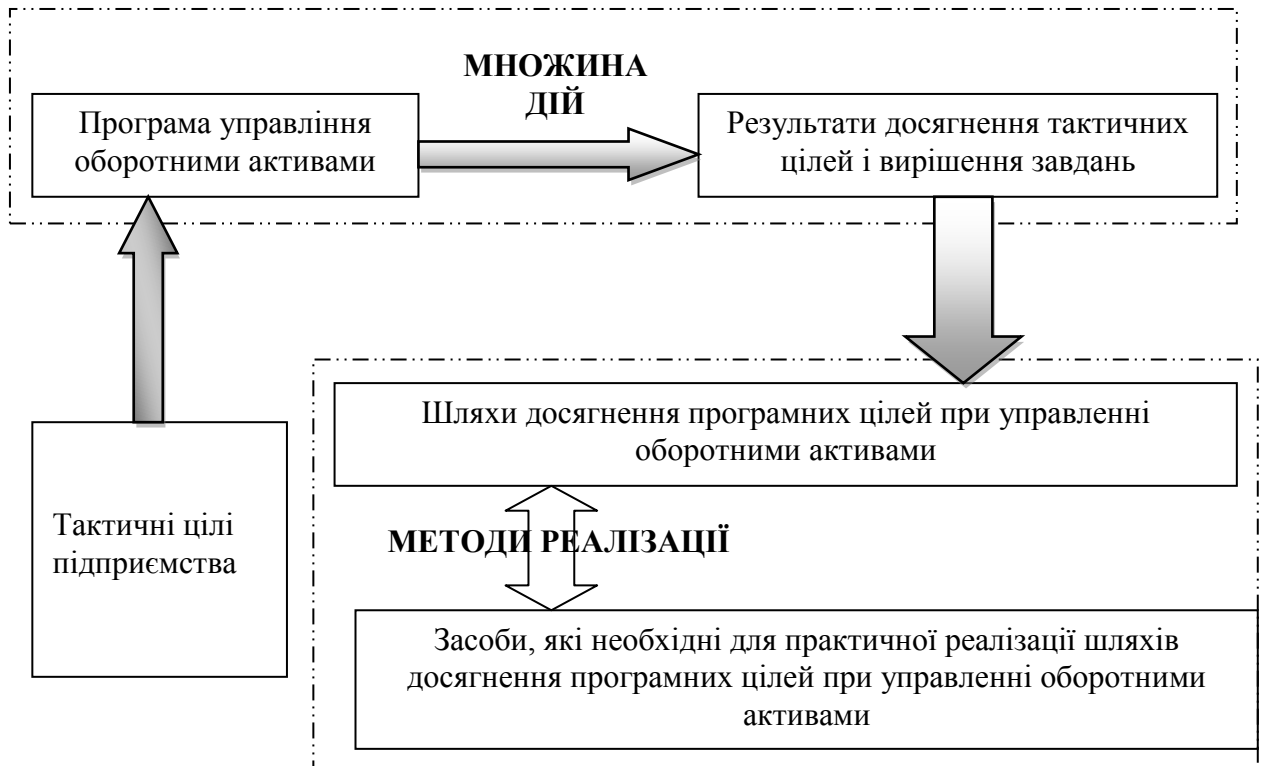

Рис. 3.4. Схема логічна програмно-цільового управління активами оборотними підприємства.

Отже, підсумовуючи, наголошуємо, що управління оборотними активами підприємства, здійснюване відповідно до принципів програмно-цільового управління (орієнтація на кінцевий результат, наскрізне планування об'єкта управління, принцип безперервності), може стати провідною сферою управління оборотними активами. Розробка та впровадження програмно-цільового управління є ефективним способом вирішення нагальних проблем, що вимагають концентрації ресурсів, концентрації дій, цільової спрямованості використовуваних засобів та узгодженості дій. Розумне використання засобів для досягнення мети забезпечить незмінність вирішення завдань та підвищить ефективність використання оборотних активів підприємств в умовах, що змінюються.

3.3. Ефективність системи управління оборотними активами підприємства.

Збарський В.К. та Мацибора В.І. наголошують: «на сучасному етапі економічного розвитку більшість аграрних підприємств гостро відчувають дефіцит оборотних активів. Основною причиною такого явища стала відсутність на підприємствах ефективної системи управління оборотними активами. Ефективне управління оборотними активами має важливе значення для забезпечення безперервності виробничого процесу підприємств. Для них властивий процес постійного перетворення, в результаті якого повністю змінюється матеріальна форма оборотних активів протягом одного виробничого циклу. Таким чином, для формування виробничої програми в будь-який проміжок часу існує потреба у певних обсягах оборотних активів. Тому кожен проміжок часу вимагає раціональних управлінських рішень на основі використання методів та прийомів економічного аналізу та діагностики, у тому числі щодо управління оборотними активами у умовах обмеженості ресурсів» [20, с. 122].

Здійснення діагностики економічної дієвості управління активами оборотними можливе за допомогою певної системи збалансованої показників, котрі показують і характеризують стан активів оборотних підприємства. Збалансована показників система (ЗСП) - одна з найпоширеніших систем управління дієвістю на сьогодні, оскільки вона включає оцінку результатів діяльності компанії з точки зору фінансових та показників нефінансових, враховуючи причинно-наслідкові зв'язки між результативними показниками та ключовими факторами (рисунки 3.5.), дає можливість оцінити ефективність обраної стратегії, отримати достовірну інформацію про складний стан суб'єкта господарювання в певний момент часу, виявити недоліки його діяльності та швидко реагувати на вплив негативних факторів.

Сьогодні існує велика кількість схем із розробки системи збалансованої

показників на підприємстві залежно від галузі та виду діяльності, а також від специфіки організації підприємства самого.

Проте, на нашу думку, для вдалого впровадження збалансованої системи показників на підприємстві слід ретельно розробити кожний з її етапів, зокрема і для діагностики ефективності управління активами оборотними підприємства.

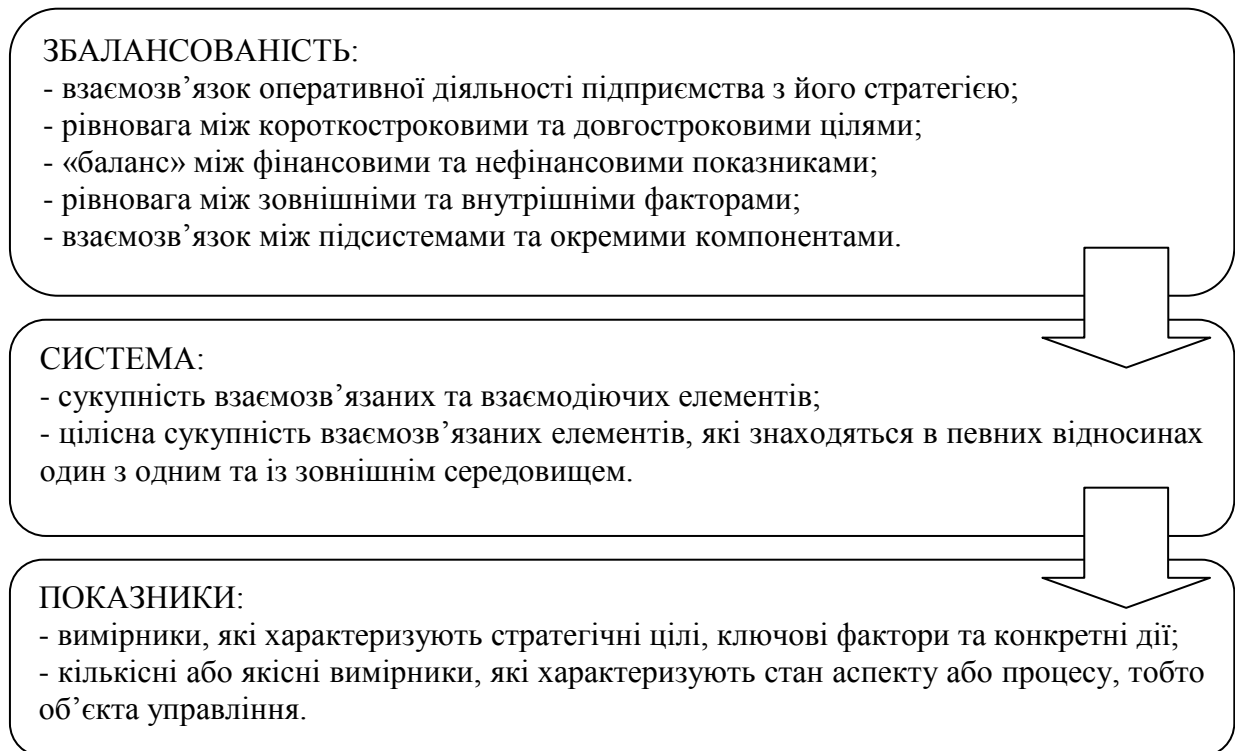

Рис. 3.5. Категорії поняття «збалансована система показників (ЗСП)».

Умовно процес розробки системи збалансованих показників для аналізу дієвості керування активами оборотними доцільно представити у вигляді етапів наступних (рис. 3.6).

На етапі початковому розробки ЗСП для діагностики дієвості керування активами оборотними підприємства було визначено ціль стратегічну, якої прагне досягти підприємство (рис. 3.7) та визначено основні успіху фактори (Додаток Г), за допомогою яких буде досягнута ціль поставлена.

Науковці наголошують, що основу системи збалансованої показників підприємства в цілому генерують наступні чотири переваги, як фінанси,

клієнти, внутрішні бізнес-процеси і розвиток та навчання.

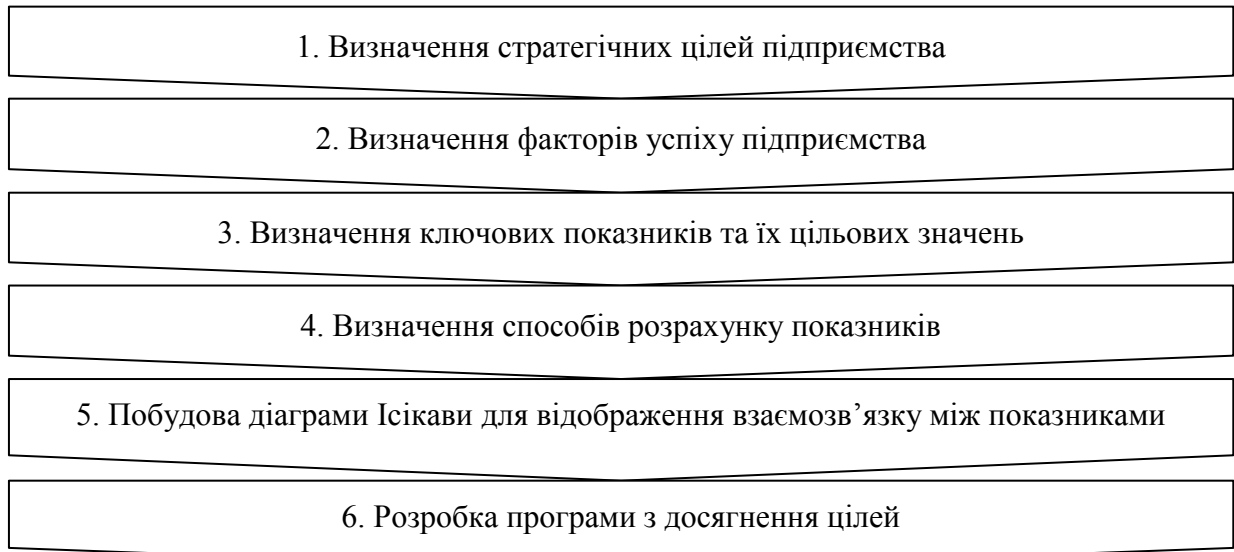

Рис. 3.6. Основні етапи розроблення ЗСП.

В конкретному прикладі ми вважаємо, що з метою здійснення діагностики дієвості керування активами оборотними важливоо ідентифікувати такі ключові аспекти формування ЗСП, як ефективність економічна і соціальна.

Ефективність економічна - це сукупність показників відносних, котрі порівнюють ефект отриманий із витратами чи активами, використаними для досягнення цього ефекту. До критеріїв ефективності економічної належать: ефективність стратегічна і операційна.

Соціальна ефективність означає максимально можливе забезпечення потреб суспільних людей необхідною продукцією та ступінь задоволеності персоналу компанії. Основними критеріями соціальної ефективності є дієвість маркетингу і дієва політика кадрова які застосовуються на підприємствах.

На базі розгляду кожного критерію як відносно відособленої системи можна запропонувати сукупність показників-індикаторів та методик розрахунку цих показників, що дозволяють виявити причино-наслідкові зв'язки і ступінь впливу на ефективність управління оборотними активами підприємства (Додаток Д).

Рис. 3.7. «Дерево цілей» підприємства методом забезпечення необхідних умов.

Вибір найбільш показників-індикаторів оптимальних ключових за кожним пріоритетним критерієм є надзвичайно завданням важливим оскільки на основі отриманих результатів відбувається розробка заходів конкретних, а тому навіть незначні помилки при виборі системи показників можуть призвести до неадекватності результатів отриманих.

Рудницька О.М. наголошує на тому, що: «при формуванні системи показників-індикаторів для діагностики ефективності управління оборотними активами підприємства необхідно дотримуватись певних вимог:

– прагнути до того, щоб показники економічної діагностики повно й об'єктивно відображали стан оборотних активів підприємства і надавали їм

точну кількісну та якісну оцінку;

- добиватися комплексності, збалансованості, багатоаспектності показників, що дозволить врахувати всі аспекти управління оборотними активами;

- передбачати наявність взаємозв'язку з показниками більш високого (низького) рівня;

- забезпечувати достовірність, повноту і своєчасність одержання інформації, на основі якої розраховуються показники;

- враховувати можливі зміни умов, задач і цілей діяльності підприємства відносно управління оборотними активами;

- добиватися компактності і зручності показників для практичних розрахунків, це особливо важливо, коли необхідно оперативно провести експрес-діагностику управління оборотними активами» [56, с. 133].

Таким чином, головними принципами в процесі формування системи показників діагностики економічної дієвості керування активами оборотними підприємства мають бути простота, оперативність розрахунків і збалансованість показників обраних.

Взаємодія показників-індикаторів, вибраних з метою діагностики дієвості керування активами оборотними підприємства, представити візуально можна за допомогою діаграми Ісікави (рис. 3.8), яка дає можливість надзвичайно точно побачити проблеми у діяльності підприємства та його сторони сильні, зміцнення яких допоможе досягненню мети головної, систематизувати всі потенційні причини, які заважають якісному управлінню активами оборотними підприємства, виокремити з них найсуттєвіші і провести порівняльний першопричини пошук.

Бондаренко О.С. виділяє: «основні напрямки створення ефективної системи управління оборотними активами підприємства:

- прискорення оборотності оборотних активів за рахунок визначення зайвих запасів та їх ліквідації, оптимального вибору постачальників і поліпшення організації постачання; впровадження нових технологій та

підвищення ефективності праці; раціональної організації збуту, формування і реалізація ефективної кредитної політики;

– формування такого обсягу та структури запасів, які б забезпечили неперервність і стабільність виробничого процесу при мінімальних витратах на утримання запасів;

– оптимізація обсягу дебіторської заборгованості, розрахунків та визначення оптимального залишку грошових коштів, складання бюджетів поточних надходжень і витрат;

– використання раціональної політики фінансування оборотних активів» [10, с. 52].

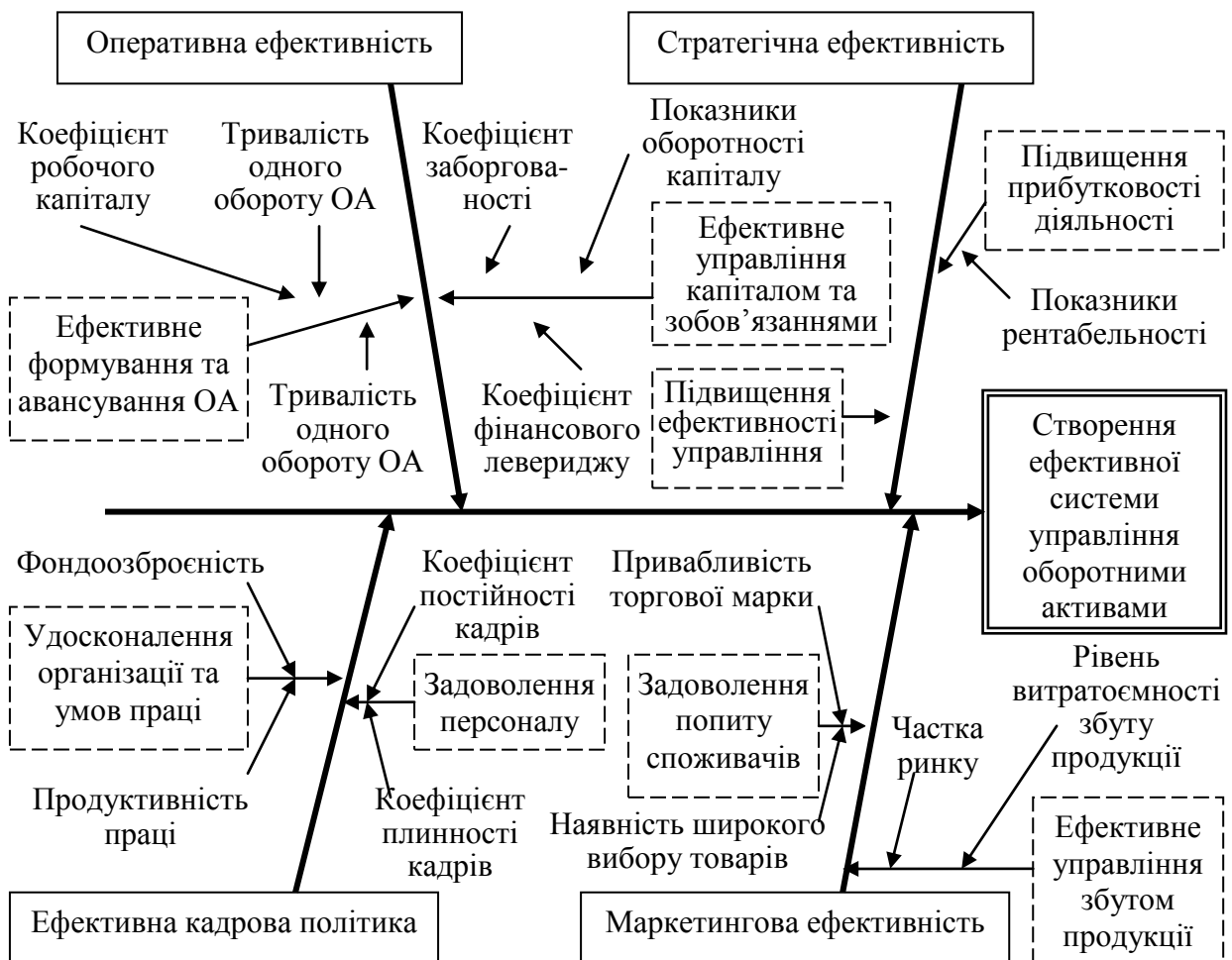

Рис. 3.8. Діаграма Ісікави щодо створення ефективної системи управління активами оборотними.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що збалансована система показників є системою оптимальною комплексної

оцінки і керування активами оборотними підприємства, оскільки дозволяє досліджувати як фінансові, так і нефінансові складові.

Вивчення показників управління активами оборотними підприємства послужило основою для розробки системи показників-показників діагностики економічної, здатних представити економічну та соціальну ефективність підприємства. На наш погляд, чинна система показників комплексно враховує всі аспекти управління активами оборотними, сприяє ефективній та якісній діагностиці економічній керування активами рішення оборотними і допомагає керівництву підприємства приймати дієві управлінські.

Висновки до розділу 3.

1. Ключовою метою керування активами оборотними є оцінка та виявлення проблем внутрішніх підприємства щодо організації, обґрунтування та прийняття різних рішень управлінських, у тому числі в галузі розвитку, управління антикризового, залучення інвестицій.

2. Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від коштів оборотності, вкладених в активи оборотні. Чим вищий оборот, тим швидше кошти, вкладені в активи, перетворюються на кошти грошові, які оплачує організація за зобов'язаннями своїми. Показники активів оборотності пояснюють структуру активів організації і залежать від обороту її фондів основних, запасів, заборгованості дебіторської.

3. Основним критерієм політики ефективності фінансування коштів оборотних є мінімізація джерел сукупних фінансування. Таким чином, середньозважена вартість коштів оборотних є цільовою функцією і прагне до мінімуму. З метою забезпечення витрат мінімальних ресурсів фінансових, необхідних для поповнення активів оборотних, ми розробили модель оптимальної джерел структури фінансування коштів оборотних підприємства.

4. В результаті здійснення моделювання варіанту оптимального структури фінансування джерел капіталу оборотного підприємства отримана сума загальна поповнення оборотних коштів – 960253,55 тис грн. Оптимальний склад фінансування джерел передбачає залучення кредиту довгострокового на суму 960249,55 тис. грн. Нове залучення капіталу позикового буде доцільним, оскільки збільшить рентабельність власного капіталу тобто ефект фінансового важеля збільшиться з 29,68 до 49,37.

5. Оптимізація обсягу всіх складових активів оборотних досягається обґрунтуванням суми заборгованості дебіторської, потреби в запасах, коштах грошових. Обсяг поточних фінансових інвестицій слід регулювати відповідно до потреби в готівці. Необхідно визначити оптимальні обсяги всіх складових активів оборотних на основі їх аналізу за періоди попередні, розроблених бюджетів реалізації продукції, касових бюджетів, інформації про ринки постачальників, ринки споживачів та фінансові ринки.

6. Основними принципами в процесі формування системи показників-показників діагностики економічної дієвості керування активами оборотними підприємства повинні бути простота, оперативність розрахунків та збалансованість обраних показників-показників.

7. Збалансована система показників є системою оптимальною оцінки всебічної і керування активами оборотними підприємства, оскільки дозволяє досліджувати як фінансові, так і нефінансові компоненти.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Підводячи підсумки дослідження проведеного щодо удосконалення фінансового управління формування та використання оборотних активів ТОВ «Агро-Овен» доцільно запропонувати такі висновки:

1. Оборотні активи - це ті активи, без яких господарська діяльність підприємства неможлива. Оборотні активи використовуються щодня: закупівля сировини, матеріалів, інших виробничих запасів, їх використання у процесі виробництва, відвантаження готової продукції покупцям, розрахунки готівкою з підрядниками. Важливість ефективного формування та використання оборотних активів важко переоцінити.

2. У рамках поточної системи управління активами необхідно розуміти сукупність окремих, але взаємопов'язаних елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання набору методів управління для забезпечення належної фінансової стійкості, підприємства платоспроможності та ліквідності.

3. Здійснення аналізу структури земельних угідь є надзвичайно важливою складовою організаційно-економічної характеристики підприємства. за досліджуваний період (2015-2019 р.р.) загальна площа земельна ТОВ «Агро-Овен» мала незначні коливання, в 2019 році, в порівнянні із 2015 роком з'явилася динаміка до збільшення. Так показник, що аналізується зріс на 38,2%, дана динаміка говорить про те, що відбувається збільшення виробничих потужностей підприємства. Відносно показника розораності землі зауважимо, що рівень розораності землі в ТОВ «Агро-Овен» перебуває на високому рівні. У 2019 році % розораності землі сягнув позначки 97,1 %, така динаміка говорить про те, що ТОВ «Агро-Овен» максимально займає угіддя земельні з метою вирощування продукції сільськогосподарської.

4. На протязі досліджуваного періоду 2015-2019 рр. середньорічна

вартість фондів основних перебувала в позитивній динаміці та зросла у 2019 році в порівнянні із 2015 роком на 923843 тис. грн.. Дані зміни відбувалися за рахунок збільшення засобів основних, ТОВ «Агро-Овен» придбали автомобілі, трактори, комбайни та іншу техніку. В порівнянні із 2015 роком у 2019 році середньорічна вартість засобів основних зросла на 350 %. Даний факт доводить те, що найбільша кількість основних засобів була придбана у 2019 році. Аналіз показників фондозабезпеченості, фондоозброєності та фондомісткості свідчить про те, що із кожним досліджуваним роком мають тенденцію до зростання за рахунок збільшення вартості середньорічної фондів основних. А показник фондовіддачі в розрахунку на 100 грн. фондів основних за досліджуваний період мав від'ємну динаміку.

5. Власний капітал оборотний протягом досліджуваного періоду збільшились на 23,2%, що свідчить про платоспроможність достатню підприємства і його здатність збільшувати власну діяльність. Коефіцієнт незалежності фінансової за досліджуваний період мав динаміку позитивну і в 2019 році склав 0,709.

6. Тривалість обороту оборотних активів у 2019 році склала 161 день і в порівнянні з 2015 роком уповільнилась на 52 дні. Уповільнення оборотності активів оборотних спостерігаємо і в розрізі окремих їх видів. Ці зміни свідчать про погіршення ефективності використання оборотних активів підприємства, так як кошти, які вкладено в мобільні активи знову приймуть грошову форму пізніше в порівнянні з 2015 роком. Така ситуація призведе до умовного залучення коштів в господарський оборот.

7. В результаті здійснення моделювання оптимального варіанту структури джерел фінансування оборотного капіталу підприємства отримана загальна сума поповнення оборотних коштів – 960253,55 тис грн. Оптимальний склад джерел фінансування передбачає залучення довгострокового кредиту на суму 960249,55 тис. грн. Нове залучення позикового капіталу буде доцільним, оскільки збільшить рентабельність власного капіталу тобто ефект фінансового важеля збільшиться з 29,68 до

49,37.

З метою удосконалення фінансового управління формування та використання оборотних активів підприємства пропонуємо наступне:

1. Для забезпечення мінімальної вартості фінансових ресурсів, необхідних для поповнення обсягу оборотних активів пропонуємо використовувати в діяльності підприємства модель оптимального варіанту структури джерел фінансування оборотного капіталу.

2. Провести оптимізацію обсягів усіх складових оборотних активів, що досягається обґрунтуванням суми дебіторської заборгованості, потреби в запасах, грошових коштах. Обсяг поточних фінансових інвестицій слід регулювати відповідно до потреби в готівці. Необхідно визначити оптимальні обсяги всіх складових оборотних активів на основі їх аналізу за попередні періоди, розроблених бюджетів реалізації продукції, касових бюджетів, інформації про ринки постачальників, ринки споживачів та фінансові ринки.

3. Використовувати збалансовану систему показників, яка є оптимальною системою всебічної оцінки та управління оборотними активами підприємства, оскільки дозволяє досліджувати як фінансові, так і нефінансові компоненти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hill R. What Are Current Assets? Definition, Examples & – Mode of access : <http://study.com/academy/lesson/what-are-current-assets-definition-examples-calculation.html>.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: підручник / В.Д. Базилевича. – 7-ме вид. – К.: Знання-Прес. –2008. – 719 с.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навч. посібник / О. Я. Базилінська. – К. : ЦНЛ, 2009. – 328 с.
4. Баранова В.Г. Теоретичні засади управління оборотним капіталом / В.Г. Баранова, С.М. Гоцуляк // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса : ОДЕУ, 2018. – № 30. – С. 32-36.
5. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства / Л. О. Бетехтіна // Держава і регіони. Сер.: Економіка і підприємництво. – 2015. – № 6. – С. 378–381.
6. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств. Київ: Знання, 1999. 312 с.
7. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия : / И. А. Бланк. – К. : Ника-центр, 2003. – 448 с. – Режим доступа : <http://complex-promo.ru/info/2067/2067.html>.
8. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс. Киев: Ника-Центр, 2001. 528 с.
9. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бодаренко// Інвестиції практика та досвід. - 2016. - № 4. - С. 40–44.
10. Бодаренко О. С. Управління поточними активами: теоретичні основи та практичне застосування / О.С. Бодаренко //Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. - №3 (66). – С .51–56.
11. Бровко Л. І. Стан та ефективність управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств / Л.І. Бровко// Агросвіт, 2014. –

№8. – С.24-29.

12. Бровко Л.І. Юрченко А. А., Королькова Т.В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства/ Л.І. Бровко, А. А. Юрченко, Т.В. Королькова //Інвестиції: практика та досвід.-2021.-№ 2.-С.96-102.

13. Брушко Г.В. Методологічні основи управління оборотними активами – Режим доступу : [http://archive.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179_31 – 33.pdf](http://archive.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179_31-33.pdf).

14. Бубняк І. М. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / І. М. Бубняк. – Режим доступу : http://bookdn.com/book_359.html.
<http://library.if.ua/books/157.html>.

15. Васильєва Н.К. Економіко-математичне моделювання в сільському господарстві: навч. посіб. / Н. К. Васильєва; Дніпропетр. держ. аграр. - екон. ун-т. – Дніпропетровськ: Біла К. О. – 2015. – 155 с.

16. Вишневецький В. Теорія вартості в економічній науці / В. Вишневецький // Економіст. – 2018. – №5. – С. 35-46

17. Власова Н. О. Фінанси підприємств : навч. посібник / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова. – К. : ЦНЛ, 2007 – 271 с.

18. Демченко Т.А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. / Т.А. Демченко// Актуальні проблеми економіки.- 2017. - № 9. 227 с.

19. Домаскіна М. А. Ефективність використання основних фондів аграрних підприємств Миколаївської області / М.А. Домаскіна, А.С. Крачковська// Агросвіт, 2013. – №3. – С.49-52.

20. Економіка сільського господарства : навч. посіб. / за ред. В.К.Збарського, В.І.Мацибори. – Київ : Каравела, 2010. – 280 с.

21. Ермасова Н. Б. Фінансовий менеджмент : уч. пособие / Н. Б. Ермасова. – М. : Юрайт-Издат, 2007. – 192 с. – Режим доступа : <http://www.konspekt.biz/index.php?text=26530>.

22. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність:

практикум. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.

23. Захарченко В. І. Економіка підприємства : Практикум (збірник задач і виробничих ситуацій) / В.І. Захарченко ; В.І.Захарченко, М.М.Меркулов, Л.В.Ширяєва. – Київ : ЦУЛ, 2012. – 144с.

24. Іонін Є. Є. Організація і методика економічного аналізу : навч. посібник / Є. Є. Іонін. – К. : ЦНЛ, 2012. – 528 с. – Режим доступу : http://b-ko.com/book_134.html.

25. Канцедал Н. Ю. Окремі питання управління оборотними активами підприємства / Н.Ю. Канцедал, І.М. Клімович, В.І. Ганін// Економіка та держава, 2019. – №11. – С. 103-107.

26. Ковалев В. В. Курс фінансового менеджмента : учебник / В. В. Ковалев. – М. : ТК Велби, 2008. – 448 с.

27. Коваль П. В. Управління економічним зростанням аграрних підприємств / П.В. Коваль// Економіка АПК, 2014. – №9. – С.56-64.

28. Кодацький В.П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 4. – С. 271-274.

29. Колотуха С. Ефективне використання оборотних засобів сільськогосподарськими підприємствами / С. Колотуха, І. Борейко// Банківська справа, 2012. – №5. – С.39-50.

30. Крайник О.П. Економіка підприємства : навч. посіб. / О.П. Крайник ; О.П.Крайник, Є.С.Барвінська. – 2-ге вид.,онов. і доп. – Львів : «Інтелект-Захід», 2005. – 296 с.

31. Кулаєць М.М. Інновації у розвитку підприємництва в аграрній сфері / М.М. Кулаєць, М.Ф. Бабієнко, О.Д. Витвицька [та ін.] // Економіка АПК, 2014. – №1. – С.55-63.

32. Кушнір Т. В. Оптимізація структури капіталу підприємства / Т. В. Кушнір, Н. А. Волкова. // Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку». – 2015. – №18. – С. 84-87

33. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2004. – 365 с.
34. Лігоненко Л. О. Фінанси підприємства : конспект лекцій. – Режим доступу : <http://bib.convdocs.org/v19912/>.
35. Математичне моделювання та інформаційні технології в аграрному секторі економіки: монографія/ за ред.. Н.К. Васильєвої. – Дніпропетровськ: Біла К.О. – 2016. – 203 с.
36. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручн. - 2ге вид., перероб. та доп. / Є.В. Мних. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 472 с.
37. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
38. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік : навч. посібник / Г. В. Нашкерська. – К. : Кондор, 2005. – 503 с.
39. Нечаєва І. А. Удосконалення методики аналізу системи управління відтворенням оборотного капіталу підприємства / І.А. Нечаєва// Держава та регіони, 2014. – №6. – С.61-66.
40. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів / П. Л. Носов // Економіка і держава. – 2008. – № 7. – С. 43–46.
41. Окселенко Н. О. Інтегральний індикатор визначення ефективності використання оборотних активів / Н.О. Окселенко// Агросвіт, 2014. – №4. – С.52-57.
42. Олійник О.В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві: Навчальний посібник / О.В. Олійник. – К., 2006. – 288 с.
43. Онисько С. М. Формування оборотних засобів і джерел їх фінансування сільськогосподарськими підприємствами / С.М. Онисько, О.В. Рубай// Економіка АПК, 2012. – №9. – С.33-36.
44. Організація і методика економічного аналізу : навч. посібник / Т. Д. Косова, П. М. Сухарев, Л. О. Ващенко та ін. – К. : ЦНЛ, 2012. – 528 с.

45. Орлова В. К. Фінансовий облік : навч. посібник / В. К. Орлова, М. С. Орлів, С. В. Хома. – Ів.-Франківськ : Факел, 2009. – 509 с.
46. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. – 2014. – № 6. – С. 35–44.
47. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент : підручник / А.М. Поддєрьогін. – К: КНЕУ. – 2008. – 536 с.
48. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: нав. посіб. / В.О. Подольська, О.В. Яріш.- К.: Центр навч. л-ри, 2007. - 488 с.
49. Поліщук М. П. Основи підприємницької діяльності : навч. посібник / М. П. Поліщук, П. П. Михайленко. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 172 с. – Режим доступу : buklib.net/books.
50. Полякова Н.М. Моделювання ефективного розвитку аграрних підприємств на основі впровадження інноваційних технологій в умовах кластерної системи / Н.М. Полякова // Агросвіт, 2013. – №8. – С.45-51.
51. Попиченко Д. А. Нормування оборотних активів сільськогосподарських підприємств / Д.А. Попиченко// Агросвіт, 2016. – №6. – С.87-95.
52. Попов О.І. Вплив логістики на скорочення об'ємів оборотних активів підприємств харчової промисловості / О.І. Попов// Економіка та держава, 2013. – №1. – 48-52.
53. Рилєєв С. В. Оборотний капітал та фінансова стійкість підприємств харчової промисловості Івано-Франківської області / С.В. Рилєєв, С.М. Юрій// Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2012. – 1 (65). – С.70-75.
54. Романенко М.А. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення / М.А. Романенко // Держава та регіони, 2019 . – №3 . – С.318-321.
55. Руденко Є.М. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств та напрями їх поліпшення / Є.М. Руденко, О.Ю. Скоромна // Агросвіт, 2013. – №19. – С.43-48.

56. Рудницька О.М. Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств // О.М. Рудницька, Я.Р. Біленська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2016. № 649: Логістика. С. 132–138.
57. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. пос. – 3-тє вид., випр. і доп. / Г.В. Савицька. – К: Знання. – 2007. – 668 с.
58. Сікора І. Особливості оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах / І. Сікора // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. - № 9. – С.13-18.
59. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навч. посібник / Р. А. Слав'юк. – Луцьк : Вежа, 2001. – 460 с.
60. Слободянюк О. В. Особливості управління оборотними активами підприємства в сучасних умовах господарювання / О.В. Слободянюк, Н.С. Ковтунова// Держава та регіони, 2018. – №6. – С. 73-78.
61. Ткаченко С.М. Вплив результатів інноваційної діяльності на економічну стійкість аграрного підприємства / С.М. Ткаченко // Агросвіт, 2013. – №5. – С.38-41.
62. Туркоман Л.С. Роль і місце економічної діагностики в системі оцінки стану суб'єктів. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2009/109-96-16.pdf>.
63. Філатова З.В., Ротанова А.Г. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – Збірник наукових праць : Випуск 29. – Київ : НАУ, 2011. – 330 с.
64. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посібник / О. С. Філімоненков. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.
Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності / Т. А. Демченко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 179–184.
65. Фінанси підприємств: підручник / за ред. А. М. Поддєрьогіна. 6-

те вид., перероб. та допов. - К.: КНЕУ, 2006. - 552 с.

66. Фінансовий словник-довідник / [М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та інші.]; за ред.. М.Я Дем'яненко. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 555с.

67. Фінансово-економічний аналіз: Підручник/ Буряк П.Ю., Римар М.Б., Биць М.Т. та ін. Під заг.ред. П.Ю. Буряка та М.В. Римара. - К.: ВД Професіонал, 2004. - 528 с.

68. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К., «ЦУЛ», 2008. – 235 с.

69. Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник / Н.В. Чебанова, Ю.А. Василенко – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 672 с.

70. Череп А.В. Ефективність використання основних фондів / Череп А.В., Клименко А.А. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2014. – №6. – С. 214-217.

71. Чобіток В.І., Пятилокотова К.С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf.

72. Чухно І. С. Визначення економічної сутності поняття «оборотні активи підприємства» / І. С. Чухно // Регіональна економіка. – 2014. – № 6. – С. 62–69.

73. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підруч. / В. М. Шелудько. – 2-ге вид., стер. – К., 2013. – 375 с.

74. Шепелевич В. В. Проблеми в управлінні оборотними активами та шляхи їх подолання / В.В. Шепелевич// Агросвіт, 2014. – №14. – С. 73-80.

75. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств : навч. посібник / Н. Б. Ярошевич. – К. : Знання, 2012. – 341 с.

76. Ящук Д.Л. Дослідження методології управління оборотними активами підприємств в умовах кризи. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2010_32/10ydlsof.pdf.

ДОДАТКИ

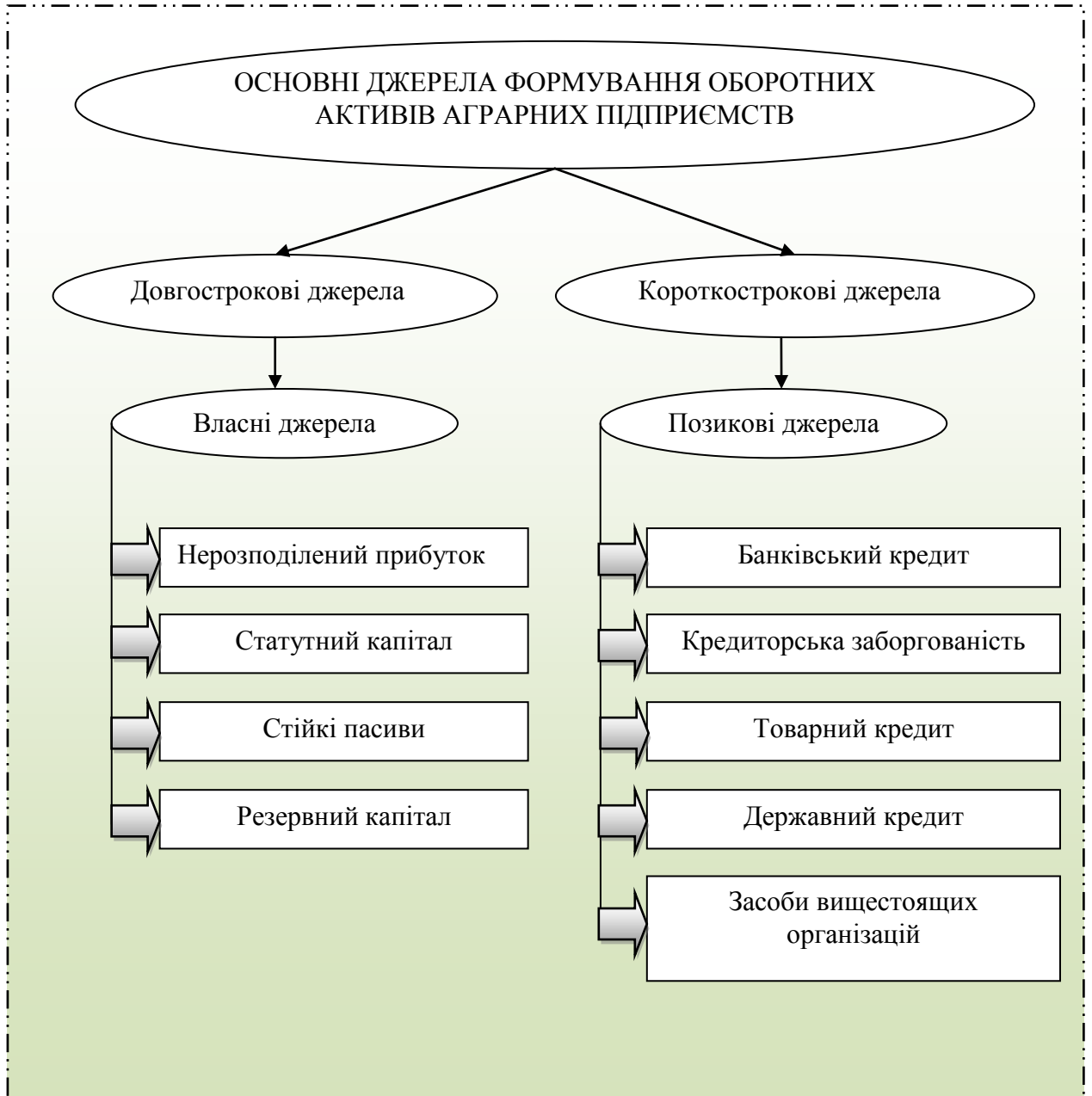
ДОДАТОК А

Принципи управління оборотними активами

Ознаки	Характеристика принципів управління оборотними активами
Принцип взаємопов'язаності	Управління оборотними активами відбувається у межах загальної системи управління фінансами підприємств, оскільки будь-яке управлінське рішення впливає на ефективність діяльності підприємств.
Принцип своєчасності	Кожне управлінське рішення щодо використання та формування складової оборотних активів має прийматися на основі отримання оперативної достовірної інформації та своєчасно.
Принцип координації	Спрямований на досягнення узгодженості управлінських рішень у сфері оборотних активів з рішеннями щодо поточних зобов'язань
Принцип безперервності	Управління оборотними активами розглядається як постійний процес, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність, конкурентоспроможність та платоспроможність підприємства.
Принцип оптимальності	Управлінське рішення направляється на знаходження оптимального розміру обсягів оборотних активів та усіх їхніх складових.
Принцип раціональності	Усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями відтворювального процесу підприємства.

ДОДАТОК Б

Схема формування оборотних активів аграрних підприємств

ДОДАТОК В

Динаміка показників ділової активності ТОВ «Агро-Овен»

Показник	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2019 р. до 2015 р.	
						+,-	%
Коефіцієнт трансформації	1,55	1,14	1,34	1,07	0,74	-0,81	47,92
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	3,36	2,41	2,51	2,06	2,27	-1,09	67,53
Період одного обороту обігових коштів	107	150	143	174	158	51,46	148,09
Коефіцієнт оборотності запасів	7,20	4,75	3,69	2,85	2,83	-4,37	39,31
Період одного обороту запасів, дні	50	76	98	126	127	77,17	254,39
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,59	5,40	7,75	7,33	7,98	-0,62	92,80
Період погашення дебіторської заборгованості, дні	42	67	46	49	45	3,25	107,76
Період погашення кредиторської заборгованості, дні	34	47	36	37	54	19,39	156,22
Період операційного циклу, дні	92	142	144	175	172	80,42	187,53
Період фінансового циклу, дні	57	95	108	138	118	61,03	206,36
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,81	2,12	2,18	1,79	1,05	-1,76	37,25

ДОДАТОК Г

Фактори успіху підприємства

Фактори успіху	Параметри успіху
Стратегічні	Наявність ефективної фінансової стратегії, направленої на збільшення прибутку підприємства
	Збільшення прибутку підприємства
	Раціональне використання прибутку на підприємстві
	Ефективне управління рентабельністю підприємства та її максимізація
Оперативні	Оптимальна структура капіталу підприємства та його ефективне використання
	Фінансова незалежність підприємства
	Ефективне управління заборгованістю
	Ефективна політика формування та авансування оборотних активів
	Раціональне використання оборотних активів
Маркетингові	Постійний моніторинг потреб споживачів
	Впізнаваність торгівельної марки
	Застосування ефективних засобів комунікації
	Збільшення обсягів реалізації продукції та частки ринку
	Наявність ефективної системи збуту продукції
Кадрові	Поліпшення поділу і кооперації праці
	Високий рівень кваліфікації та професіоналізму працівників
	Поліпшення соціально-психологічних умов праці
	Ефективний стиль керівництва та удосконалена структура апарату управління
	Удосконалення системи оплати праці та стимулювання працівників
	Збереження ключових фахівців

ДОДАТОК Д

Розрахунок збалансованої системи показників підприємства

Ефективність функціонування підприємства	Завдання	Результативний показник	Формула розрахунку
Стратегічна ефективність	Збільшення прибутку та максимізація показників рентабельності	Комерційна рентабельність (Рком)	$R_{ком} = \text{Прч} / \text{Врч} \times 100$
		Рентабельність власного капіталу (Рвк)	$R_{вк} = \text{Прч} / \text{ВК} \times 100$
		Рентабельність позикового капіталу (Рпк)	$R_{пк} = \text{Прч} / \text{ПК} \times 100$
		Рентабельність оборотних активів (Роа)	$R_{оа} = \text{Пч} / \text{Оаср} \times 100$
		Рентабельність виробничих фондів (Рвф)	$R_{вф} = \text{Прч} \times 100 / (\text{Фср} + \text{МОаср})$
		Рентабельність активів (Ра)	$R_{а} = \text{Прч} / \text{А} \times 100$
		Рентабельність поточних витрат (Рпв)	$R_{пв} = \text{Прч} / \text{ПВ} \times 100$
Оперативна ефективність	Оптимізація структури капіталу та ефективне управління заборгованістю	Коефіцієнт фінансового левериджу (Кфл)	$K_{фл} = \text{ПК} / \text{ВК}$
		Коефіцієнт загальної ліквідності (Кол)	$K_{ол} = \text{ОА} / \text{ПКк}$
		Коефіцієнт заборгованості (Кз)	$K_{з} = \text{ПК} / \text{К}$
		Коефіцієнт оборотності капіталу (Коб.к)	$K_{об.к} = \text{Врч} / \text{К}$
		Коефіцієнт оборотності власного капіталу (Коб.вк)	$K_{об.вк} = \text{Врч} / \text{ВК}$
		Коб.пк = Врч / ПК	
	Ефективне формування та авансування оборотних активів	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (Коб)	$K_{об} = \text{Врч} / \text{Оаср}$
		Коб.дз = Врч / ОАдз	
		Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Коб.дз)	$t_{вз} = \text{Звир.} \times \text{Дк} / \text{С}$
		Тривалість звороту виробничих запасів	$t_{рз} = \text{Зтов.} \times \text{Дк} / \text{С}$
Маркетингова ефективність	Ефективне управління збутом продукції	Рівень витратоємності збуту продукції (Рв.зб)	$R_{в.зб} = \text{Вит.зб.} / \text{Врч} \times 100$
		Дрин. = Вр підпр. / Вр заг.	
		Частка ринку (Дрин.)	$\text{Цц} = \text{Цп} / \text{Цк}$
	Задоволення попиту споживачів	Індекс відношення ціни нашого товару до товару конкурента (Іц)	-
		Привабливість торгової марки	-
Удосконалення організації та умов праці	Ефективна кадрова політика	Продуктивність праці (ПТ)	$\text{ПТ} = \text{Врч} / \text{Чср.сп}$
		Фондоозброєність (Фосн)	$\text{Фосн} = \text{Фср} / \text{Чср.сп}$
		Прибуток на одного працівника (Пр на 1прац.)	$\text{Пр на 1прац.} = \text{Прч} / \text{Чср.сп}$
		Рв.фоп = ФОП / Врч × 100	
	Ефективна кадрова політика	Рівень ФОП (Рв.фоп)	$K_{пос.} = \text{Чк} / \text{Чср.сп}$
		Коефіцієнт постійності кадрів (Кпос.)	$K_{пл} = \text{Чвиб.} / \text{Чср.сп}$